

Голас Радзімы

ВЫДАННЕ БЕЛАРУСКАГА
ТАВАРЫСТВА
ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ
З СУАЯЧЫНІКАМІ
ЗА РУБЯЖОМ

№ 38 (1096). Верасень 1969 г.

Год выдання 14-ы

Цана 2 кап.

ВЁСКА РЫХТУЕЦА ДА КАЛГАСНАГА З'ЕЗДУ

У лістападзе на свой форум — Трэці ўсесаюзны з'езд — з усіх канцоў Савецкага Саюза з'едуцца ў Маскву калгаснікі. На ім будуць разгледжаны важнейшыя пытанні далейшага ўмацавання і развіцця калгаснай дэмакратыі. З'езд прыме новы Прыкладны Статут, які будзе рэгуляваць і накіроўваць усю далейшую дзейнасць калгасаў. У нас, як і ў іншых саюзных рэспубліках, створана спецыяльная камісія, якой даручана арганізацыя і правядзенне III з'езду калгаснікаў Беларусі. Камісія павінна ўлічыць і абагуліць усе думкі, заўвагі, прапановы, што паступаюць з вёсак. Карэспандэнт «Голасу Радзімы» звярнуўся да намесніка міністра сельскай гаспадаркі БССР Івана АБАКУНЧЫКА з просьбай расказаць, якія праблемы хвалюць беларускіх калгаснікаў напярэдні з'езд. Вось што ён расказаў.

Скліканне Усесаюзнага з'езду калгаснікаў супадае з саракагоддзем пачатку масавага пераходу сялянства да арцельнай арганізацыі вытворчасці. Мы не мелі гатовага ўзору і прыкладу ў гэтай справе. Трэба было ў працэсе самога жыцця, як вучыў Ул. І. Ленін, уважліва сачыць і ўлічваць вопыт мас, разумна абагуляць перадавыя метады і прыёмы вядзення калгаснай вытворчасці, усямерна ўдасканальваць формы дэмакратычнага кіравання, вызначаць прынцыпы правільнага спалучэння асабістых інтарэсаў калгаснікаў з грамадскімі інтарэсамі дзяржавы і калгаса.

Па меры развіцця калгасаў змяняліся і ўдасканальваліся іх статуты, але асабліва вялікае значэнне ва ўмацаванні і развіцці калгаснага ладу адыграў Прыкладны Статут сельскагаспадарчай арцелі, прыняты ў лютым 1935 года на другім Усесаюзным з'ездзе калгаснікаў-ударнікаў.

Кіруючыся ім, сяляне атрымалі поўную перамогу над кулацтвам і ўсімі эксплуатаатарамі, над галечай, цемрай і беднасцю, адсталасцю дробнай сялянскай гаспадаркі, дабіліся поўнай перамогі сацыялістычных адносін у вёсцы. Але з таго часу прайшло больш трох дзесяцігоддзяў. З невялікіх арцеляў, на ўзбраенні якіх былі тады толькі працейшыя прылады сельскагаспадарчай вытворчасці, калгасы ператварыліся ў буйныя спецыялізаваныя прадпрыемствы, аснашчаныя найноўшымі

машынамі, узброеныя дасягненнямі перадавой навукі і практыкі.

У рэспубліцы сёння 2353 калгасы, якія валодаюць 9 мільёнамі гектараў зямлі, 73 тысячамі трактараў, больш як 18 тысячамі камбайнаў, 24 тысячамі грузавых аўтамабіляў. У апошнія гады атрымала шырокае прымяненне ўнутрыраённая і ўнутрыгаспадарчая спецыялізацыя вытворчасці. Калгасы набылі ва ўласнасць машынна-трактарны парк. Комплексная механізацыя вытворчасці, яе спецыялізацыя і інтэнсіфікацыя прывялі да змен у арганізацыі працы. Стаў іншым матэрыяльны і культурны ўзровень жыцця калгаснікаў.

Не проста хата патрэбна сённяшняму сялянину. Працаўнікі беларускай вёскі хочуць мець столькі ж выгод, як і жыхары добраўпарадкаванага горада. І гэта не толькі патрабаванне, але ўжо і рэальнасць: добрыя дамы з цэнтральным ацяпленнем, электракухняй, з водаправодам і каналізацыяй, школы, бальніцы, клубы і дамы культуры, сталовыя і камбінаты бытавога абслугоўвання, скверы і стадыёны, тэлефанізацыя і радыёфікацыя вёсак, тэлебачанне — усё гэта звычайныя з'явы ў савецкай вёсцы.

Стала іншым і духоўнае аблічча сельскага працаўніка, пашырыўся яго круггляд. І калі перад скліканнем Другога беларускага з'езду калгаснікаў у 1935 годзе менш чым два працэнты сельскага насельніцтва мела вышэйшую і сярэдняю адукацыю, то цяпер яе мае кожны трэці калгаснік.

Вось ужо чатыры месяцы ідзе абмеркаванне праекта новага Прыкладнага Статута калгаса. Гэты праект, прасякнуты ідэяй далейшага развіцця калгаснай дэмакратыі, выходзіць з неабходнасці збліжэння ўзроўню жыцця калгаснікаў з узроўнем жыцця працоўных гарадоў і паступовага пераадолення сацыяльна-эканамічных і культурна-бытавых адрозненняў паміж гарадамі і вёскай.

Новым з'яўляецца і тое, што праект Статута прадугледжвае ўступленне ў калгас усіх грамадзян СССР без якіх-небудзь абмежаванняў. Савецкаму сялянству Статут у адпаведнасці з Канстытуцыяй прадастаўляе права на атрыманне работы ў грамадскай гаспадарцы і гарантуе аплату

працы. Прадугледжваюцца шырокія правы калгаснікаў у кіраванні справамі калектыўнай гаспадаркі. Вызначаны сацыяльныя правы калгаснікаў: устанавленне нарміраванага працоўнага дня, ўвядзенне аплачваемых водпускаў і дапамогі па непрацаздольнасці, павышэнне вытворчай кваліфікацыі і набыццё спецыяльнасцей, пенсійнае забеспячэнне.

Асабліва ўвага звяртаецца на неабходнасць правядзення разумнай спецыялізацыі галін сельскай гаспадаркі, выкарыстання перадавой тэхналогіі, комплекснай механізацыі, шырокай хімізацыі і меліярацыі зямель.

У сучасны момант, калі вытворчасць калгасаў павысілася, эканоміка ўмацавалася і даходы павялічыліся, з'явілася магчымасць увесці гарантаную аплату. Гэта вялікае сацыяльна-эканамічнае мерапрыемства станоўча адбілася на развіцці калгаснай вытворчасці і павышэнні матэрыяльнага дабрабыту калгаснікаў.

Новым у праекце Статута з'яўляецца і тое, што тут дакладна ўказаны патрабаванні па захаванню тэхнікі бяспекі і вытворчай санітарыі. Асабліва ўвага звяртаецца на ахову працы падлеткаў і жанчын-маці.

Праект новага Прыкладнага Статута актыўна абмяркоўваецца калгаснікамі.

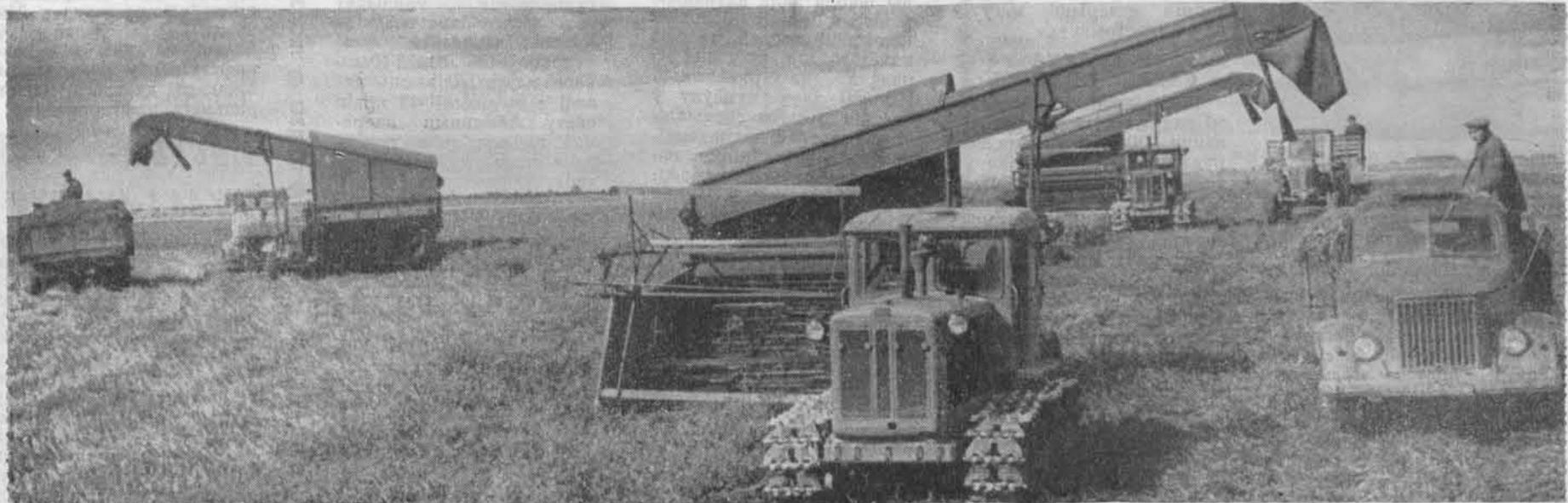
Вось што сказала на агульным сходзе членаў сельгасарцелі «Ленінскі шлях» Дзяржынскага раёна калгасніца Пелагея Казакевіч:

— Пражыла я 84 гады, але сапраўднае жыццё ўбачыла толькі ў калгасе, у якім працавала з 1930 года. Мне выпала вялікае шчасце быць дэлегатам з'езду калгаснікаў-ударнікаў, на якім быў прыняты Прыкладны Статут сельскагаспадарчай арцелі. Некалі Уладзімір Ільіч Ленін, перадаючы зямлю сялянам, накіраваў берагчы і шанаваць яе, каб перадаць нашадкам яшчэ больш добраўпарадкаванай і апрацаванай. У нас яшчэ не заўсёды ставяцца да зямлі, як да маці-карміцелькі. Таму пажадана, каб у новым Статуте было запісана, што кожны калгаснік павінен клапаціцца да зямлі, каб яе кожная пядзя выкарыстоўвалася па-гаспадарску.

Беларускія сяляне аднадушна адабраюць праект новага закона калгаснага жыцця, усебакова абмяркоўваюць яго раздзелы і артыкулы ў брыгадах, на фермах, на сходах, уносяць нямала канкрэтных дзелавых прапаноў у асобныя палажэнні і артыкулы.

НА ЗДЫМКАХ:

Па сучасных праектах забудовы калгас «Новы быт» (Мінскі раён).
Уборка салодкага лубіну ў калгасе «Гвардыя» Бабруйскага раёна.

**ДЛЯ ТЕХ, КТО НЕ ЧИТАЕТ
ПО-БЕЛОРУССКИ**

В ноябре на свой форум — Третий всесоюзный съезд — со всех концов Советского Союза съедутся в Москву колхозники. На съезде будут рассмотрены важнейшие вопросы дальнейшего укрепления и развития колхозной демократии. Съезд примет новый Примерный Устав, который будет регулировать и направлять всю дальнейшую деятельность колхозов. Наш корреспондент обратился к заместителю министра сельского хозяйства БССР Ивану Абакунчику с просьбой

рассказать, какие проблемы волнуют белорусских колхозников накануне съезда, как проходит обсуждение Устава, какие вносятся предложения и поправки. Его выступление напечатано на 1 стр. под заголовком «ВЕСКА РЫХТУЕЦЦА ДА КАЛГАСНАГА З'ЕЗДУ». Обсуждение проекта нового Примерного Устава колхоза продолжается уже четыре месяца. Этот проект исходит из необходимости сближения жизни колхозников с уровнем жизни трудящихся городов и постепенного преодоления социально-экономических и культурно-бытовых различий между городом и деревней.

Читатели «Голасу Радзімы», очевидно, помнят статью «Брудная кухня містэра Уотэрса», опубликованную в газете № 21 (1079). Эта же статья была напечатана в газетах «Советская Белоруссия» и «Москвы». Вскоре редакции этих газет стали получать письма зарубежных читателей, в которых последние высказывали свое возмущение тем, что буржуазные писатели вроде корреспондента канадской газеты «Ван-

кувер за» не гнушаются любыми приемами, лишь бы изобразить, очернить советскую действительность и дезинформировать своих читателей. Среди писем было и письмо одной из канадских пловчих Элен Тэннер. Девушка, в частности, пишет: «Я могу сказать, что поездка в Россию изобиловала приятными воспоминаниями, и, если ваши люди будут настолько добры, что извинят нас любое чувство обиды, которое мы непредумышленно могли причинить им, то мы бы с удовольствием еще раз приехали, чтобы еще лучше познакомиться друг с другом» («ЭЛЕН ТЭНЕР ВЫКРЫВАЕ УОТЭРСА», 4-5 стр.).

На 5 стр. напечатана статья «КОЛЬКІ ІХ БЫЛО, ТАКІХ СУСТРЭЧІ», в которой рассказывается о пребывании в Минске в августе месяце последней группы наших соотечественников — друзей «Русского голоса». Гости имели возможность встречаться и беседовать с советскими людьми: рабочими, колхозниками, представителями интеллигенции. Такие беседы помогали им лучше узнать

советских людей, их духовную жизнь и идеалы.

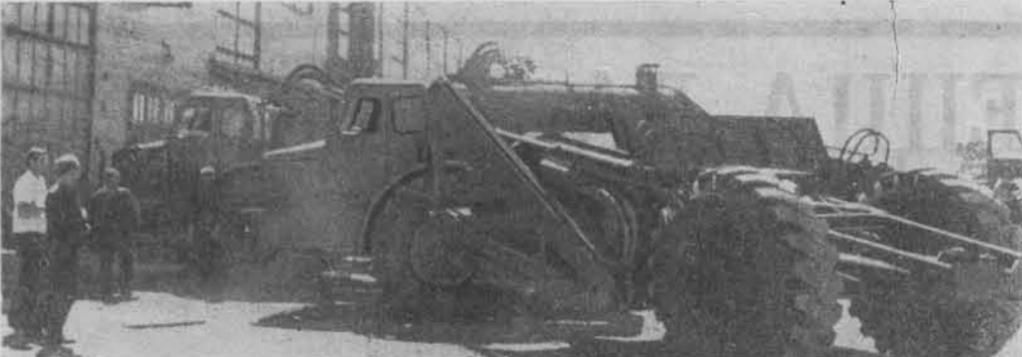
Отбирать, переводить на русский язык и показывать миру произведения представителей многонациональной советской литературы — вот задача, которая стоит перед журналом «Дружба народов». Только за последнее десятилетие на его страницах было напечатано 54 романа, 87 повестей и 250 новелл и рассказов, 50 поэм и 100 стихотворных циклов уже известных и признанных, а также молодых поэтов и прозаиков. Журнал знакомит читателей с творчеством писателей, произведения которых впервые появляются на русском языке. Так стали известны всеобщему читателю белорус Александр Адамович, грузин Нодар Думбадзе и многие другие. Журнал освещает актуальные вопросы экономики, науки, культуры, морали, международной жизни. Об этом журнале рассказывается в статье «ДАРОГІ ДРУЖБЫ», напечатанной на 6 стр.

Западногерманская партия христианских демократов (ХДС)

открыто заигрывает с неонацистами НДП, «фюрером» которой является Адольф фон Тадден. Многие публицисты не исключают возможности прямого политического союза между этими двумя партиями после выборов в бундестаг. На 7 стр. мы печатаем фельетон известного финского писателя Марти Ларни «КАХАННЕ З ПЕРШАГА ПОЗІРКУ», в котором автор зло высмеивает политику сближения этих двух партий.

Шесть лет назад девчата из отдела главного технолога Минского автомобильного завода собрались на первую спевку. Так было положено начало самостоятельному коллективу «Журавинка». Девушек объединила искренняя любовь к песне. Они выступают в цехах и отделах завода, в подшефных воинских частях, колхозах и совхозах, побывали в Москве, Бресте и Гродно. Недавно президиум республиканского Совета профсоюзов присвоил ансамблю «Журавинка» звание народного. Это пятый народный ансамбль на Минском автозаводе («СПЯВАЕ «ЖУРАВИНКА», 8 стр.).

● ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ ● ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ●

Аўтамабілі, скрэперы, трубы, пракат, электрарухавікі, тканіны і многа іншых вырабаў выпускае сёння індустрыяльны Магілёў. НА ЗДЫМКУ: пагрузачная пляцоўка аўтамабільнага завода імя Кірава. Адсюль ідуць на буйнейшыя новабудуўлі краіны магутныя скрэперы. Фота К. ЯКУБОВІЧА.

**ВЫСТАВАЧНАЯ ЗАЛА
ГАНДЛЁВАЙ ПАЛАТЫ**

Вялікая пастаянная выставачная зала Беларускага аддзялення Усесаюзнай гандлёвай палаты агульнай плошчай у 1 000 квадратных метраў створана на вуліцы імя Якуба Коласа ў Мінску. Другая па велічыні пасля павільёна ВДНГ БССР, яна прызначана галоўным чынам для наладжвання розных замежных выставак прамысловых вырабаў. Зала будзе выкарыстоўвацца таксама для арганізацыі паказаў дасягненняў айчынай навукі і тэхнікі, кніж-

най прадукцыі, аптовых кірмашоў.

ДЛЯ РОЗНЫХ КРАІН

Вялікім попытам на сучасным рынку карыстаюцца лякарствы, вырабленыя на Мінскім заводзе эндарынных прапаратаў. Да ліку многіх краін, куды пастаўляюцца гаючыя сродкі з гэтага прадпрыемства, нядаўна дадаліся яшчэ тры — Конга (Браззавіль), Самалі і Йемен. Калектыў завода датэрмінова адгрузіў у іх адрас першую партыю эндарынных прапаратаў. Сярод іх — кампалон, гепарын, лінакаін і іншыя.

**УРАЖАННІ
АНГЛІЙСКИХ
ІНЖЫНЕРАЎ**

Дваццаць маладых інжынераў розных англійскіх фірм правялі тры дні ў нашым горадзе. Яны наведвалі Музей гісторыі Вялікай Айчыннай вайны, Хатынскі мемарыял, пабывалі на гадзіннікавым заводзе і іншых прадпрыемствах Мінска, мелі сустрэчы з прадстаўнікамі тэхнічнай інтэлігенцыі горада.

Дзелячыся сваімі ўражаннямі, Брайен Лістэр ад імя сваіх спадарожнікаў сказаў, што ён у захапленні ад тэхнічных дасягненняў Беларускага народа, які змог у кароткі тэрмін стварыць магутную Індустрыю.

**ВЫСТАўКА
САВЕЦКАЙ КНІГІ**

У адпаведнасці з планами падрыхтоўкі да святкавання 100-годдзя з нараджэння Ул. І. Леніна ў бельгійскім горадзе Намор адкрыта выстаўка савецкай кнігі. Яна арганізавана кніжнай фірмай «Дэю манд Анцьё», якая спецыялізуецца на продажы ў Бельгіі кніг, выдадзеных у Савецкім Саюзе і іншых сацыялістычных краінах.

Выстаўка знаёміць бельгійцаў з творами савецкай мастацкай, навуковай і палітычнай літаратуры. Асобныя стэнды прысвечаны творам Ул. І. Лені-

на, выдадзеным на рускай і французскай мовах. На адным са стэндаў — вялікі партрэт Ул. І. Леніна.

Выстаўка савецкай кнігі выклікала вялікую цікакасць бельгійскай грамадскасці.

**НА ПАРОЗЕ ДРУГОГА
СТАГОДДЗЯ**

Сярэдняя школа, што размешчана ў вёсцы Леніна, пачала сваё другое стагоддзе. Грамадскасць раёна ва ўрачыстай абстаноўцы адзначыла яе юбілей. Паводле сведчання памятнай кнігі Віленскай навучальнай акругі, якая захоўваецца ў Дзяржаўным архіве рэспублікі, школа была адкрыта ў сярэдзіне верасня 1869 года. Тады яна называлася народным вучылішчам. У першы год у гэтым вучылішчы займаліся 38 хлопчыкаў і 2 дзяўчынкі. На ўтрыманне яго было адпущана 100 рублёў з дзяржаўнай казны, частку сродкаў дала сялянская абшчына.

У 1919 годзе вучылішча было пераўтворана ў «Адзіную працоўную школу другой ступені імя Л. М. Талстога». У тры гады яна з'яўлялася адзінай навучальнай установай у былым Церахаўскім раёне.

За 20 год Савецкай улады школа дала адукацыю ў шэсць разоў большай колькасці людзей, чым за паўстагоддзя, якія яна існавала да рэвалюцыі. Школа дала пачаткі ў жыццё многім спецыялістам сельскай гаспадаркі, урачам, настаўнікам, навуковым работнікам, афіцэрам і генералам. Цяпер у ёй займаецца каля 300 чалавек.

**МЕСЦА
ВЫКЛАДАННЯ —
АФРЫКА**

Міністэрства асветы БССР накіравала першую групу беларускіх настаўнікаў у краіны Афрыкі. Яны будуць выкладаць у каледжах і іншых сярэдніх навучальных установах паводле пагадненняў

аб навуковым супрацоўніцтве паміж СССР і радам краін, якія развіваюцца.

Высокакваліфікаваныя, з вялікім стагам педагогі — спецыялісты ў галіне матэматыкі, фізікі, хіміі, рускай мовы і географіі — зоймуць пастаўніцкія кафедры ў Алжыры, Малі, Конга (Браззавіль), Самалі і некаторых іншых дзяржавах гэтага кантынента. Да гэтага ліку працавалі ў школах Мінска, Мінскай, Брэсцкай, Гомельскай і іншых абласцей рэспублікі.

У ПАСЫЛЦЫ РАСЛІНЫ

«Арсей, Парыжскі ўніверсітэт, факультэт навукі, Інстытут батанікі» — па такому адрасу супрацоўнікі Мінскага цэнтральнага батанічнага саду выслалі нядаўна так званы «дзялектус», пералік відаў насення, якое прапаноўваецца для абмену. Гэта ўжо 213-ты адрасат, з якім будзе абменьвацца насеннем наш батанічны.

Усе клопаты аб папаўненні калекцыі саду ляжаць на супрацоўніках аддзела мабілізацыі раслінных рэсурсаў. Загадчык аддзела кандыдат біялагічных навук Міхаіл Кудзінаў, старшы навуковы супрацоўнік кандыдат сельскагаспадарчых навук Яўгенія Іванова, навуковы супрацоўнік Лідзія Кухарава падтрымліваюць сувязі з вучонымі 43 краін свету. Абменныя аперацыі, пачатак якім пакладзены яшчэ ў 1931 годзе, узабагачаюць сад усё новымі і новымі набыткамі. Цяпер ён налічвае 1 456 відаў рэдкіх дрэў, кустоў, траў, кветкава-дэкаратыўных раслін, атрыманых у пасылках з розных шыротаў.

У сваю чаргу, многія расліны Беларускай флоры, пасланыя вучонымі нашага батанічнага саду, добра прыжыліся ў Японіі, Аргенціне, Бразіліі, Гане і ў многіх іншых месцах.

У Беларускай навукова-даследчым інстытуце санітарыі і гігіены створаны аддзел медыцынскай электронікі. Тут пры дапамозе электронна-вылічальнай тэхнікі ўдасканальваецца сістэма ўліку і справаздачнасці ў ахове здароўя працоўных рэспублікі. НА ЗДЫМКУ: супрацоўніца аддзела медыцынскай электронікі Галіна ЛАБАНОВІЧ за апрацоўкай інфармацыі.

Фота І. ЗМІТРОВІЧА.

**ІДЗЕ
ПАЛЕСКАЯ
НАФТА**

Прамысловасць нашай Радзімы і краін сацыялістычнай садружнасці патрабуе вадкага паліва ўдзельна больш і больш. Яго здабыча хутка ўзрастае. У сувязі з гэтым узнікае праблема транспарціроўкі нафты да пунктаў спажывання — нафтаперапрацоўваючых заводаў, нафтаналіўных эстакад, а таксама ў братнія сацыялістычныя краіны.

Самы эканамічна выгадны і надзейны спосаб транспарціроўкі нафты — трубаправодны. Калі б нафта, перакачаная за сямігодку па трубах, перавозілася цыстэрнамі, то спатрэбілася б каля 3 мільярдаў рублёў дадатковых затрат.

Буйнейшым у свеце збудаваннем трубаправоднага транспарту з'яўляецца трансэўрапейскі магістральны нафтаправод «Дружба». Агульная яго працягласць складае каля 5 500 кіламетраў. Ён пераўзыходзіць славеты Аравійскі нафтаправод і амерыканскі «Вялікі дзюйм».

Савецкія пастаўкі нафты па нафтаправоду «Дружба» даюць магчымасць Балгарыі, Венгрыі, ГДР, Польшчы і Чэхаславакіі будаваць на прагрэсіўнай аснове паліўна-энергетычны баланс, мадэрнізаваць і інтэнсіфікаваць асноўныя галіны вытворчасці, у тым ліку хімічную прамысловасць і металургію.

Праходзячы па тэрыторыі Гомельскай вобласці, нафтаправод «Дружба» папаўняецца за кошт Беларускай нафты. Зараз будуюцца буйны нафтаперапрацоўваючы завод у Мазыры. Гэта будзе найбольш выгадны комплекс нафтахіміі ў непасрэднай блізкасці да трасы магістральнага нафтаправода.

**МАСКВА—
КУАЛА-ЛУМПУР**

У Куала-Лумпур папрафіравана пагадненне паміж «Аэрафлотам» і малайзійска-сінгапурскай авіяцыйнай кампаніяй. У адпаведнасці з пагадненнем самалёты «Аэрафлоту» будуць рабіць пасажырскія рэйсы ў сталіцу Малайзіі, а самалёты малайзійска-сінгапурскай кампаніі — курсіраваць па трасе, якая злучае Куала-Лумпур з Ташкентам і Масквой.

ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ ● ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ●

ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ ● ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ ● ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ ● ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ● ФАКТЫ ● ПАДЗЕІ ● ЛЮДЗІ ●

Толя ЛАГУН і Валодзя КРАВЕЦ—самыя маладыя чэслары з праслаўленай брыгады Мікалая ДРЭ-НЯ, якая працавала амаль на ўсіх будаўнічых аб'ектах Салігорска. Зараз яна ўзводзіць канструкцыі Трэцяга салігорскага камбіната. Фота М. АМЕЛЬЧАНКІ.

• НАШЫ КАРЭСПАНДЭНТЫ ПАВЕДАМЛЯЮЦЬ •

Ж БІХАРОЎ беларускай вёскі Горы Магілёўскай вобласці і рускай вёскі Кібіршчына суседняй Бранскай вобласці звязвае даўняя дружба. Як сцвярджаюць архіўныя дакументы, яшчэ ў 1905—1907 гадах яны плячо ў плячо змагаліся супраць эксплуатацый. Пасля перамогі Вялікай Кастрычніцкай рэвалюцыі агульнымі намаганнямі ўсталёўвалі Савецкую ўладу ў вёсках. Калі грывнула Вялікая Айчынная вайна, з абедзвюх вёсак пайшлі на фронт і ў партызанскія атрады іх жыхары. Потым дапамагалі адзін аднаму аднаўляць разбураную гаспадарку.

Людзі гэтых вёсак жывуць у розных рэспубліках, але як адзіная дружная сям'я. У вёсцы Горы не хапала, напрыклад, у гарачую пару машын для раздзельнай уборкі збажыны. На дапамогу прыйшлі рускія сябры. Яны выдзелілі калгасу жніарку. Працавалі на ёй механізатары з Кібіршчыны Іван Грыбанаў і Віктар Курачка. На палях беларускага калгаса яны скасілі 180 гектараў зерневых. У перыяд уборкі бульбы Кібіршчына дапамагала беларускім суседзям бульбаўборачнай тэхнікай. І зноў механізатары сваіх выдзелілі.

Не застаюцца ў даўгу і беларусы. Летась яны дапамагалі сваім сябрам з Браншчыны запаснымі часткамі для трактараў, а ў разгар сенаўборкі выдзелілі сенакасілку.

Суседзі разам спраўляюць Свята Вясны, Дзень ураджаю, адзначаюць Іншыя ўрачыстасці, збіраюцца проста пагутарыць пра гаспадарчыя справы, параіцца.

Часта засылаюць сваю з Браншчыны ў Беларусь, а з Беларусі — на Браншчыну. Тады па абодва бакі граніцы гучаць песні.

С. СЯМЕНАЎ.

П АРАХОД некалькі тыдняў гойдаўся на хвалях акіяна і, нарэшце, кінуў якар у адным з партоў Канады. Незнаёмаю гаворкаю, холадна яна сустрэла беларуса. Што рабіць, з чаго пачаць? Рабочыя рукі патрэбны ў многіх месцах, аднак занятая прапануюць такі, што жылы выцянеш.

Дзе толькі не давалася працаваць Івану Лагуціку на чужыне. І на лесанарыхтоўках, і на ферме, і ў шахце. Сем год спатрэбілася, каб выклікаць да сябе сям'ю, што засталася дома. Толькі ў 1937 годзе ўбачыў ён жонку і дзяцей.

У эміграцыі шмат чаго давалася пачуць Івану Пятровічу аб Савецкай Беларусі. Нават ужо цяпер, перад маючым адбыццём спатканнем з Радзімай, яму казалі:

— Магчыма, поездам якнебудзь даедзеш да Гродна, а далей да сваёй вёскі (гэта амаль 200 кіламетраў) будзеш дабірацца на «перакладных».

І вось праз 39 гадоў Іван Лагуцік зноў у родных мясцінах. З Гродна да вёскі даехаў рэйсавым аўтобусам. Першыя ж крокі па знаёммай з дзяцінства зямлі напоўнілі сэрца эмігранта здзіўленнем і радасцю.

У 1930 годзе ў Казлоўшчыне была толькі адна вуліца, а зараз у пасёлку сярэдня школа, бальніца, дом культуры, камбінат бытавога абслугоўвання, паштовае аддзяленне, ашчадная каса, дзіцячы сад-яслі, мэблевы цэх, хлебапечкарня, вучылішча, якое рыхтуе механізатары для сельскай гаспадаркі, мноства магазінаў, сталовая, гасцініца і, вядома, шмат вуліц, уздоўж якіх пабудаваны жыллыя дамы.

Іван Пятровіч наведваў сталіцу нашай рэспублікі — Мінск, які ўразіў яго сваёй прыгажосцю, бясконцым патокам тралейбусаў, аўтобусаў, легкавых аўтамашын.

Не раз даводзілася гасцю з Канады сядзець за гасцінным сталом у родных і знаёмых, якія на пытанне: «Як жывяце?» — адказвалі: «У некалькі разоў лепш, чым нашы бацькі, а наогул — добра».

— Хаця я жыву далёка за акіянам, аднак душа мая заўсёды тут, — сказаў, развітваючыся, І. Лагуцік.

А. БРЫНДО.

А ДНОЙЧЫ, выступаючы перад навучэнцамі Калінкавіцкай сярэдняй школы № 6, былі камісар партызанскага атрада Імя Шчорса Васіль Камароў расказаў аб тым, што з калінкавіцкімі падпольшчыкамі была звязана група нямецкіх ваеннаслужачых. Антыфашысты перадавалі розную інфармацыю ў штаб партызанскай брыгады, папярэджвалі народных месціцаў аб маючых адбыцца карных экспедыцыях гітлераўцаў, забяспечвалі партызан медыкаментамі, а ў асобных выпадках і боепрыпасамі.

Гэты расказ вельмі ўсхваляваў рэбят, і яны вырашылі арганізаваць пошук. Неўзабаве сталі вядомы імёны немцаў-антыфашыстаў, іх даваенныя адрасы. Чырвоныя следчыты напісалі пісьмо ў ЦК Сацыялістычнай адзінай партыі Германіі.

З Берліна ў школу прыйшло пісьмо, у якім паведамляўся адрас аднаго з тых, каго шукалі рэбяткі, — Бернарда Таўберта. Ён жыве ў ГДР, у горадзе Гера. Школьнікі напісалі яму. Днямі прыйшоў адказ. 74-гадовы камуніст быў вельмі крануты і ўсхваляваны весткай з Калінкавіч. Ён расказаў аб сваім удзеле ў рабочым руху ў Германіі, барацьбе з фашызмам, аб тым, як 12-гадовая дзяўчынка з Калінкавіч адваяла яго ў лес да партызан, калі над горадам нямецкіх антыфашыстаў навісла пагроза выкрыцця.

Ю. ПОЛЯК.

РАСТУЦЬ МАЛАДЫЯ ДУБКІ

Дзед Нічыпар упёрся вяслом яшчэ раз, і лодка ткнулася вострым носам у водмель. Вылезшы на бераг, ён падцягнуў лодку бліжэй да слупка, укапананага каля самай вады, накінуў на яго ланцуг.

Узяўшы вясло на плячо, накіраваўся да шырачэзнага пня, што віднеўся непадалёку. Адсюль за якіх дзвеце метраў і яго дом — вялікая новая будыніна пад чарапічным дахам з размаляванымі блакітнай фарбай аканіцамі. І ніва гэта яго, Нічыпара. Так лічыцца ўжо спрадвеку. Завуць яе Нічыпаравай таму, відаць, што ніхто з аднавяскоўцаў не памятае ранейшага яе гаспадара. Хіба дуб, ад якога застаўся зараз толькі гэты пень, мог бы расказаць усю гісторыю. Паданне даносіць, што пасадзілі дуб быццам бы першыя гаспадары гэтай зямлі. Пасадзілі, бы знак міжсуседскіх усобіц. З часам расла вёска, а какорынцы так і жылі адасоблена, раздзяліўшыся на дзве варожыя палавіны. Добра помніць гэта яшчэ і дзед Нічыпар.

Калі яму было гадоў восем, маці не раз пасылала яго збіраць пад дубам жалуды. Ужо дваццацігадовым юнаком Нічыпар таксама часта наведваўся сюды, давяраў дубу свае юнацкія сакрэты... Па той бок мяжы жыла дзяўчына, без якой Нічыпар не ўяўляў сваёй будучыні. Тут, у зацішы, марылі закаханыя, а дрэва трывожна шумела і быццам хацела прадказаць ім нешта нядобрае...

Яно збылося — не суджана было Нічыпару ажніцца з любай дзяўчынай. Выбіраў жонку не жаніх, а бацькі...

Праз некалькі год вырасла ў Нічыпара сям'я. Нялёгка было карміць яе, асабліва калі збіралі бедны ўраджай. Нічыпар толькі і чакаў, што падраснуць сыны — разгорнецца і ён. Усё не пакідаў яго надзея, што прыйдзе час, калі расшырыцца і яго зямельны клін, прыйдзе дастатак у хату. І весялеў бацька, глядзячы на сталеючых, здатных сыноў — Міхася, Андрэя, Васіля...

Толькі зноў штосьці трывожна шумеў на мяжы старых дуб... Чула сэрца Нічыпара, няйначай зноў трэба чакаць бяды. Яна прыйшла, калі павялі разам з іншымі вясковымі хлопцамі аднаго, а пасля другога і трэцяга сына польскія жаўнеры — забралі на службу. І стары Нічыпар застаўся з малалеткамі на гаспадарцы.

А калі першыя два вярнуліся з вайскавай службы, ужо ішлі чуткі, што вось-вось павінна прыйсці Чырвоная Армія. Загаманілі вяскоўцы яшчэ мацней, калі аднойчы ўначы згарэлі панскія харомы. А праз нейкі час радасныя какорынцы сустракалі братаў з Усходу.

Неўзабаве сабраліся сяляне талакою на мяжы — вялі гутарку аб калектыўнай гаспадарцы. Нічыпар не прамінаў гэтых збораў, прыходзіў з сынамі... Але не паспелі какорынцы што-небудзь прядумаць: пачаліся ў тым жа годзе горкія дні вайны. Чорнымі хмарами пакрыўся небасхіл. Аднойчы бомбавым выбухам зламала стары дуб. Толькі пад канец вайны пачаў папраўляцца ад цяжкіх ран зялёны волат. Ён адзін так і стаяў сярод папалішчаў, бы сімвал магутнасці і жыцця. Нічыпар глядзеў на яго і думаў, што от і вёску гэтак жа трэба будзе ўзняць занова. У кожнай сям'і засталіся балючыя сляды вайны. Ён, Нічыпар, не далічыўся сыноў — беззваротна забрала вайна Міхася, Андрэя, Васіля... А трэба ж неяк жыць.

Перш-наперш трэба было адбудавацца. Дапамагалі адзін аднаму, і калі на месцы апошняга пажарышча вырас жоўты, са смольнай сасны дом, святкавалі наваселле ўсёю вёскай. А хутка то з аднаго, то з другога боку панесліся чуткі аб вяселлях. Дзед Нічыпар і тут быў не апошнім — чатыром сваім малодшым сынам і дзвюм дочкамі справіў гучныя вяселлі. І рады быў, што не паразляталіся дзеці далёка ад бацькоўскага гнязда, асели, як тыя жалуды з дуба, тут жа, на роднай зямельцы. Самы меншы, Пятро, жыў у бацькавым доме.

Рады дзед Нічыпар і за свайго зяця Івана. Хутка пасля арганізацыі калгаса выбралі яго аднавяскоўца брыгадзірам. Бачылі: цягне чалавека да зямлі, а гэта першая прыкмета добрага гаспадара. І праўда, выдатна ўсё пайшло — і калгаснікі былі задаволены сваім важаком, і брыгада выйшла на першае месца.

Але ішоў час. Зяця ўжо звалі Мікалаевічам і па прозвішчы — Зіновіч. Як-нікак, а старшынёй арцелі выбраны, чацвёрты год на гэтай пасадзе. Калгас стаў адным з перадавых у раёне. У мінулы годзе старшыня атрымаў урадавую ўзнагароду — медаль «За працоўную доблесць».

Ды і ўнукі павырасталі. Некаторыя працуюць, а то вучацца яшчэ. Вунь Міхась Андрэеў ужо намеснікам старшыні працуюе ў адным з калгасаў раёна. Васілёў Андрэй яшчэ пасля васьмігодкі хацеў падацца ў сельскагаспадарчы тэхнікум, але перадумаў і скончыў сярэдняю школу.

А Міколка — сын Пятра — яшчэ ж зусім малы, першакласнік, а вясной ад сябе не адгоніш — яму то плуг дай патрымаць, то раскажы, як гэта бульба тая з-пад зямлі прарасце, то дрэўцы навучы садзіць...

Дзед Нічыпар садзіцца на стары дубовы пень і думае. Думае пра жыццё, пра тое, што даўно ўжо няма старога дуба, але з яго жалудоў побач з ім падняліся да сонца, набіраюць сілу новыя дрэўцы. Няхай жа растуць маладыя дубкі.

Р. ПРАТАСЕВІЧ.

Драгічынскі раён.

Рачныя катэры, якія выпускае калектыў Віцебскай суднарамонтнай майстэрні, заваёўваюць прызнанне ў рачнікоў, лесарубаў і геалагаў Сібіры, Далёкага Усходу, Прыбалтыйскіх рэспублік. НА ЗДЫМКУ: прычал гатовай прадукцыі.

Фота Г. УСЛАВАВА.

ЭЛЕН ТЭНЕР ВЫКРЫВАЕ УОТЭРСА

Чытачы газеты «Голас Радзімы», відаць, памятаюць наш артыкул, змешчаны ў № 21 (1079), — «Брудная кухня містэра Уотэrsa». Гэты ж артыкул быў надрукаваны ў газетах «Советская Белоруссия», «Знамя юности» і інш. У ім ішла гутарка аб недастойных прыёмах канадскай газеты «Ванкувер сан». Карэспандэнт гэтай газеты містэр Уотэрс, спасылаючыся на словы дзвюх юных пльуўчых Джэні Уорэн і Элен Тэнер, якія ўдзельнічалі ў міжнародных спаборніцтвах на плаванні ў Мінску, прадставіў іх знаходжанне ў сталіцы нашай рэспублікі «жудасным». З яго арты-

кула «Незабыўнае падарожжа» канадскі чытач даведаўся, што юных спарсменаў быццам кармілі ў рэстаране гасцініцы «Юбілейная» «бурдой, якая адсконвала ад зубоў і выклікала нястраўнасць». Ім, маўляў, «не давалі магчымасці адпачыць перад спартыўнымі спаборніцтвамі, трымалі ў абстаноўцы страху высылкі ў Сібір».

Праверка гэтых, з дазволу сказаць, фактаў паказала, што яны — сущэльная хлусня. Усе, хто абслугоўваў спарсменаў у гасцініцы і рэстаране, былі вельмі здзіўлены, даведаўшыся аб артыкуле Уотэrsa. Акрамя таго,

наш спартыўны і рэспубліканскі маладзёжны друк вельмі цёпла пісаў аб канадскіх пльуўчых і іх спартыўным майстэрстве. Аб усім гэтым мы напісалі ў сваім артыкуле, выказаўшы меркаванне, што «бурда», якой накарміў сваіх чытачоў містэр Уотэрс, была сфабрыкавана на кухні газеты «Ванкувер сан».

І мы не памыліліся. З артыкулам у хуткім часе пазнаёмліся канадскія пльуўчы. Рэдакцыя газеты «Советская Белоруссия» атрымала пісьмо ад Элен Тэнер:

«Дарагі сэр, — звяртаецца яна да рэдактара газеты. — Я была вельмі збянтэжана і засмучана, атрымаўшы выразку з газеты, дзе гаворыцца аб тых каментарыях, што былі зроблены абамне і іншых канадскіх пльуўчых, якія былі так добра прыняты ў вашай краіне».

Што датычыць абслугоўваючага персаналу гасцініцы «Юбілейная», далей піша Элен Тэнер, то «...я была ў захапленні ад высокай якасці абслугоўвання і паводзін савецкіх людзей і хачу сказаць, што з намі абыходзіліся

вельмі добра і ветліва... Паездка ў Расію была настолькі прыемнымі ўспамінамі і, калі вышы людзі будуць настолькі добрымі, што прабачаць нам любое пачуццё крыўды, якое мы незнарок маглі нанесці ім, то мы б з задавальненнем яшчэ раз прыехалі, каб яшчэ лепш пазнаёміцца з вашай краінай. Я вельмі хацела б, каб вы пазнаёмілі вашых чытачоў з маімі поглядамі на гэту справу.

Шчыра ваша Элен Тэнер».

З артыкулам «Брудная кухня містэра Уотэrsa» пазнаёміла чытачоў Канады, ЗША, Англіі і іншых краін газета «Москаў ньюс». Многія турысты гэтых краін, якія пабывалі ў СССР, прыслалі свае водгукі ў рэдакцыю. Вось, напрыклад, што піша з Англіі містэр Туула:

«Сёння раніцай я і мая жонка прачыталі артыкул двух мінскіх грамадзян у сувязі з інтэрв'ю, апублікаваным у «Ванкувер сан». Мы былі глыбока абураны гэтым інтэрв'ю. Мы толькі што вярнуліся з паездкі на Саветкаму Саюзу са сваімі чатырма дзецьмі ва ўзросце

10, 9, 7 і 6 год. Перад паездкай мы былі заклапочаны тым, што ў нас могуць узнікнуць цяжкасці пры пераходзе на новую ежу. Аднак нашы апасенні аказаліся дарэзнымі. Ежа заўсёды падавалася з веданнем справы і з густам. Нашы дзеці бяскона ўспамінаюць падарожжа. Быць можа, мая сям'я недастаткова вытанчана, каб крытыкаваць, але мы здзіўлены і абураны, як наогул людзі могуць пісаць такім чынам непасрэдна пасля таго, як яны адчулі вашу шчодрую гасціннасць?»

Але падобна на тое, што так ужо заведзена — атрымаць усе выгоды ў СССР, а потым, вярнуўшыся дадому, выдмаваць байкі. Мы ў гэтым пераканаліся. Адзін чалавек казаў нам, што на ўсім працягу знаходжання ў Савецкім Саюзе за ім, «які і за ўсімі», вялася слежка. Ён здзіўлены, што я быў у вашай краіне і адчуваў сябе зусім свабодным.

Я перакананы, што ў вас бывае многа наведвальнікаў, якія ад'язджаюць дадому толькі з найлепшымі ўспамінамі аб Савецкім Саюзе».

ПІШУЦЬ ЗЕМЛЯКІ

У маі 1942 года фашысты пагналі мяне на катаргу ў Германію. Інакш чым катаргай ніяк не назавеш тое жыццё. Працавалі па дванаццаць гадзін. Міска баланды з гнілой брукі, кавалачак эрзац-хлеба. А ледзь не так ступіш, не так паглядзіш — у ход ідзе палка, якой па-майстэрску валодаў наш лагерафірэр Герліх.

Толькі ў маі 1945 года мы скінулі нашыўкі з літарамі «Ост». Пачалі пагаворваць аб вяртанні на Радзіму. Але паехаць так і не давялося. Я трапіў у лагер перамешчаных асоб, а адтуль праз два гады лёс закінуў мяне ў Бельгію.

Прыехаў, а ні прафесіі не маю, ні мовы не ведаю. Уладкаваўся на шахту, але не дагадзіў начальству — звольнілі з работы. Давялося зноў наймацца, і не адзін раз. На рабоце і здароўе страціў, інвалідам стаў.

З роднымі ўвесь час перапісваўся. Яны паведамлялі, што жывуць з кожным годам усё лепш. Выраслі пабываць на Радзіме. Усе неабходныя дакументы аформіў без затрымкі. І ў Беларусі мяне сустралі ветліва, ніхто не рабіў ніякіх перашкод.

Мне кінуліся ў вочы вялікія змены, якія адбыліся на роднай зямлі. Калгаснікі, рабочыя жывуць заможна. Вось і мая сястра Леакадзія працуе ў калгасе даяркай. Яе заробатку хапае, каб утрымліваць усю сям'ю. Другая сястра, Ядвіга, жыве ў суседнім калгасе, таксама на жыццё не скардзіцца.

Змены вялікія не толькі ў асабістым жыцці, але і ў знешнім абліччы вёсак і сёлаў. Узніць хаця б Параф'янава — цэнтр калгаса «Чырвоны сцяг». Тут дом культуры, бальніца, сярэдняя школа, сталовая, каля дзесятка магазінаў, бытавыя майстэрні. Я пабываў у многіх населеных пунктах. Усюды новыя дамы, школы, бальніцы, магазіны.

У Беларусі вельмі многа будуецца. У любым, нават маленькім гарадку, бачыў новабудулі.

Я ганаруся сваім краем, народам, які за кароткі час паспеў аднавіць усё, што разбурыла вайна, і пабудоваць яшчэ лепшае жыццё.

З. СЛАВІНСКІ.

Мы прачыталі статью «Брудная кухня містэра Уотэrsa», напечатанную в газете «Голас Радзімы», и решили высказать своё мнение по этому вопросу.

Буржуазное радио, пресса и телевидение, стоящие на службе господствующего класса, обрушивают на людей потоки дезинформации о Советском Союзе. И нам, живущим на чужбине, очень тяжело и больно слышать всякую ложь и клевету о нашей Родине, о стране, которая вот уже более 50 лет является основным оплотом мира и дружбы всех трудящихся.

По мере своих сил и возможностей мы стараемся помочь людям узнать правду об СССР. В прошлом году мы с группой «Вестника» посетили Советский Союз и собственными глазами видели, чего достиг наш народ за годы Советской власти. Мы были и в прекрасной столице Белоруссии городе Минске. Достижения советских людей во всех областях жизни необходимо рассматривать с учетом тех огромных трудностей и лишений, которые выпали на их долю в годы гражданской и Великой Отечественной войн. Советские люди, их самоотверженный труд, их героизм достойны восхищения.

И мы уверены, что несмотря ни на какие ухищрения господ уоттэрсов, все большее число людей на Западе, и в частности у нас в Канаде, будет узнавать правду о Советском Союзе.

Мария и Владимир ГАВРИЦКИЕ.

Канада.

МЕМАРЫЯЛ ГЕРОЯМ БРЭСТА

У музеі абароны цытадэлі закрылася выстаўка генеральнага плана мемарыяльнага комплексу «Брэсцкая крэпасць-герой». Ён распрацаван аўтарскім калектывам у саставе народнага мастака СССР, лаўрэата Ленінскай прэміі А. Кібальнікава, народнага мастака Беларускай ССР А. Бембеля, старшыні Дзяржбуда Беларускай ССР Ул. Каралы, архітэктараў В. Волчэка, Г. Сысоева, В. Занковіча, Ю. Казакова, А. Стаховіча.

Крэпасць будзе захавана ў такім выглядзе, у якім яна была ў дні гераічнай абароны.

Галоўны манумент — аснова мемарыяльнага комплексу будзе пабудаван на Цэнтральным востраве. Складаецца ён з абеліска і скульптурнай кампазіцыі. Абеліск, які нагадвае трохгранны штык, абліцаваны нержавеючай сталлю, узнімецца ў вышыню на сто метраў. Галоўным элементам скульптурнай кампазіцыі з'явіцца галава воіна і распушчаны сцяг — сімвал стойкасці і мужнасці савецкіх салдат і афіцэраў у мінуту смяротнай сутычкі з ворагам.

Велічны ўваход на тэрыторыю цытадэлі. У крапасны вал уразаецца маналітны паралелепіпед. У велізарным блоку яго высечана пяціканцовая зорка.

Там, дзе ў чэрвені-ліпені 1941 года ішлі найбольш жорсткія і кровапралітныя баі, намечана пабудова архітэктурна-скульптурнай кампазіцыі.

Кампазіцыя ўключае таксама сістэму газонаў, кветнікаў, алей і лесвіц, якія ўтвораць структуру ансамбля.

Фотаэцюд К. ЯКУБОВІЧА.

Родныя прасторы.

БЯРОЗАВЫ ГАЙ ЗА ВОКНАМІ

На ўскрайку вёскі Мошны стаіць акуратны домік, светлыя вокны яго ўглядаюцца ў бярозавы гай. Побач з домікам сад. Сцяпан, накінуўшы сетку на галаву, аглядае вулі. З дома даносіцца мерны гул электрычнага матара; гэта жонка яго на пральнай машыне мые бялізну. Па вуліцы ў блакітным школьным форменным касцюме бяжыць дзяўчынка. Яна радасна махае дэжнікам — у ім усе выдатныя адзнакі.

Трынаццаць год таму назад такую

карціну эмігрант Сцяпан Крук мог убачыць хіба толькі ў сне. Сёння гэта ява.

...З таварышам-лесарубам даведаліся, што ў бліжэйшым марскім порце стаіць савецкае судна. У нерабочы час вырашылі дабрацца да яго, каб распытаць хоць што-якое пра Радзіму. Не верылася, што там людзі ходзяць голяы і галодныя, як пісалі аб гэтым у аўстралійскіх газетах.

Як прыемна было пачуць родную мову, расказ маракоў пра жыццё ў СССР. На развітанне землякі падарылі кожнаму па экзэмпляру савецкага часопіса «Огонек». Беражліва загарнуўшы дарагі падарунак, везлі эмігранты часопісы ў свой лясны барак.

А назаўтра сумнае паведамленне: разлік. Чатыры месяцы абіваў Сцяпан парогі розных прадпрыемстваў, і ўсюды адказ быў аднолькавы — рабочыя не патрабуюцца. Гэтыя словы ён шмат разоў чуў яшчэ раней, у Англіі і Заходняй Германіі. Прыехаў у Аўстралію, бо брат Якаў пісаў, што тут работы хапае. Сапраўды ўладкаваўся лесарубам у 120 мілях ад горада Брысбен, штат Квісленд. Прывезлі іх у дзікія непраходныя джунглі, пасялілі ў барак. З раніцы да позняга вечара плавалі, грузілі бярвенне. І вось гэта работа скончылася. Куды падацца, што рабіць далей? Адна надзея: павінна прыйсці пісьмо з савецкага консульства, куды ён звярнуўся з просьбай дазволіць вярнуцца на Радзіму.

Нарэшце вось ён, доўгачаканы адказ: можна ехаць.

...Сонца ўжо хілілася да захаду. Непадалёку на чыгуначнай станцыі загудзеў цягнік. Ён адправіўся ў рай з палескай драўнінай, той драўнінай, якую нарыхтоўваў і Сцяпан Крук. Ён і зараз працуе на лесараспрацоўках. Толькі тут лесанарыхтоўчыкам дапамагае тэхніка — электрычныя і бензапільы, тралёвачныя трактары, пагрузчыкі, лесавозы. І не джунглі вакол, а свае, блізкія людзі.

Раўнапраўным грамадзянінам Краіны Саветаў стаў Сцяпан Лявонавіч Крук.

Ул. СМОЛЯР.

Акцябрскі раён.

КОЛЬКІ ІХ БЫЛО, ТАКІХ СУСТРЭЧ!

Як відаць з пісьма Элен Тэнер, і канадскія спартсменкі выехалі з Беларусі «з прыемнымі ўспамінамі». Але што прыемна людзям добрай волі, тое непрыемна буржуазным пісакам, якім вельмі хацелася б сродкамі дэвінармацыі трымаць народ у стане напружанасці.

Наш суайчыннік Сямён Шэйпа, які жыве ў Ванкуверы, піша: «Я чытаў артыкул Уотэрса і абурэўся. Я паказаў яго сваім сябрам і прыяцелям. Усе былі абураны бруднай хлуснёй Уотэрса».

Сёлета ў Мінску знаходзілася група канадскіх турыстаў. У час гутаркі з імі ў Беларускім таварыстве дружбы і культурнай сувязі з зарубажнымі краінамі мы пазнаёмлілі гасцей з нашым артыкулам. Адзін з турыстаў сказаў:

«Мы ведаем гэту газету. Яе рэдактарам здаецца, што за межамі Ванкувера канчаецца свет і пачынаецца дзікі Запад».

А вось што напісаў нам адказны сакратар Ноцінгемскага аддзялення Таварыства брытанна-савецкай дружбы містэр Д. Хіл:

«Уяўляю, як вы былі здзіўлены, прачытаўшы такі адказ у ванкуверскай газеце пасля цёплага прыёму, аказанага канадскім дзяўчатам».

Між іншым, ёсць людзі, якія карыстаюцца гасціннасцю вашай краіны, а затым, вярнуўшыся, прымаюць ганарары за артыкулы, у якіх скажаюць вашу рэчаіснасць. Гэта ж самае здараецца і ў нашай краіне. Капіталістычная прэса заўсёды гатова купляць людзей такога гатунку. Гэта, зразумела, палітычнае пытанне, і на пытанні такога парадку трэба рэагаваць так, як зрабілі вы ў сваім артыкуле.

Групавае наведанне вашай краіны нашымі грамадзянамі — верны шлях да разбурэння ілюзій, створаных прадэжымі пісакімі».

Можна было б яшчэ працягваць некалькі іншых пісьмаў замежных чытачоў. Але і гэтых, нам здаецца, дастаткова, каб пераканацца, якімі недастойнымі метадамі буржуазная прэса ўводзіць у зман грамадскасць сваіх краін.

Д. ЧАЙКА,
Л. ПРОКША.

«Дарагія сябры! Я ўжо вярнуўся дадому ў Злучаныя Штаты. Часта ўспамінаю шчаслівыя дні, праведзеныя на Радзіме, сяброў, якіх я там сустраў».

Гэтыя радкі з пісьма нашага земляка Івана Позікава нагадалі сонечныя жнівеньскія дні, калі ў Мінску гасціла апошняя ў гэтым годзе група нашых суайчыннікаў са Злучаных Штатаў Амерыкі, сяброў «Русскаго галаса». Успомніліся сустрэчы і гутаркі з імі на прыёме ў Беларускім таварыстве па культурных сувязях з суайчыннікамі за рубяжом, сустрэчы з рабочымі Мінскага трактарнага завода, калгаснікамі сельгасарцелі «Радзіма» Нясвіжскага раёна.

Гутаркі ў час гэтых сустрэч будаваліся ў асноўным па прынцыпу «пытанне—адказ». І пытанні нашых гасцей — сур'ёзныя, добразычлівыя. Іншы раз крыху наўныя — сведчылі аб тым, што турысты хочучь ведаць як мага болей аб нашай краіне, яе людзях, аб тым, як яны працуюць і адпачываюць, аб іх духоўным жыцці, аб савецкай моладзі і яе ідэалах.

НА ЗАВОДЗЕ

Калі турысты ў час агляду Мінскага трактарнага завода ўвайшлі ў тэрмічны цэх, Аляксандр Траян усхвалявана сказаў свайму сябру па групе Андрэю Шуляру:

— Глядзі ты, Андрэй, гэта ж усё мне добра знаёма. Многа год я працаваў у такім жа цэху.

Потым ён уважліва аглядаў тэрмічныя ўстаноўкі, нават мацаў нешта рукамі і ўвесь час ціха паўтараў: «Нічога сабе, добра».

Нарэшце, прытаміўшыся (не тыя ўжо гады), спыніўся і выцер хусткай спацелы твар.

— Што, горача? — прагучаў у яго за спіной прыемны басавіты голас.

— Ды не, — адказаў Траян і азірнуўся.

Перад ім стаяў высокі, ладны мужчына гадоў пад сорок. Чорны камбінезон шчыльна аблягаў яго шырокія плечы.

— Майстар цэха Георгій Русіновіч, — прадставіўся ён.

А праз некалькі хвілін яны размаўлялі ўжо, як старыя знаёмыя.

— Калі гаварыць шчыра, дык я не чакаў убачыць такога, — казаў Траян. — Тэрмічныя ўстаноўкі, якія выкарыстоўваюцца ў вас, не горшыя, чым у Злучаных Штатах. Што ж датычыць вытворчых плошчаў, дык яны ў вас значна большыя. Але асабліва падабаюцца мне ўмовы, у якіх працуюць рабочыя цэха: свежае паветра, навокал чысціня. І гэта ў тэрмічным цэху!

— І тым не менш рабочыя нашага цэха карыстаюцца шэрагам прывілей. Па-першае, штодзень яны атрымліваюць спецхарчаванне, гэта значыць прадукты з высокай каларыйнасцю. Па-другое, — павышаную заробную плату і водпуск 24 рабочыя дні. Ну, і нарэшце, на пенсію мужчыны ідуць у 55, а жанчыны ў 50 год.

Некаторыя з турыстаў робяць запісы, каб потым, вярнуўшыся ў Злучаныя Штаты, раскажаць сябрам аб усім, што бачылі і чулі на Радзіме. А гутарка працягваецца далей.

— У нас у Злучаных Штатах, — кажа Рыгор Мяжухаў, — існуе вельмі складаная сістэма падаткаў. Ёсць, напрыклад, школьны падатак, падатак на ўласнасць, дарожны падатак, падатак за медыцынскае абслугоўванне і гэтак далей. Шкава, якія падаткі з рабочых бяруць у вашай краіне?

— З зарплаты рабочага ў нас вылічваецца фактычна адзін падатак — падаходны. Ён выплачваецца штомесячна тым, чый заробтак перавышае 60 рублёў. Мінімальны збор падатку — 0,7 працэнта. Максімальны (па меры ўзрастання зарплат) — 13 працэнтаў. Калі ж у рабочага на ўтрыманні больш трох чалавек, падатак для яго змяншаецца на 30 працэнтаў. Пенсіянеры не плацяць ніякага падатку, калі яны не працуюць.

Голас Русіновіча гучыць роўна, упэўнена. Ён расказвае аб мінулым заводзе, аб яго сённяшнім дні. І слухаючы, з якой гордасцю майстар гаворыць аб сваіх сябрах па працы, аб тым, што завод мае сваю паліклініку, цудоўны палац культуры, дзе рабочыя могуць адпачыць пасля працоўнага дня, паглядзець кіно альбо выступленне заводскага народнага ансамбля «Лявоніха», я думаю: «Вось ён, сапраўдны гаспадар гэтага завода, гаспадар сваёй краіны і свайго лёсу. Ён мае права ганарыцца, таму што, як вясцеца ў песні, «у гэтай велічнай красе» ёсць доля і яго працы». І не толькі працы. У гады Вялікай Айчыннай вайны Георгій Русіновіч, тады яшчэ зусім малады хлопец, са зброяй у руках змагаўся за свабоду сваёй роднай зямлі. Аб гэтым я даведаўся крыху пазней, калі прачытаў у заводскай газеце «Трактар» артыкул аб юным партызану Брэсцкага злучэння Георгію Русіновічу.

А праз некалькі дзён нешта падобнае адбылося ў калгасе «Радзіма» Нясвіжскага раёна: тая ж гасціннасць гаспадароў і тая ж гордасць, калі яны гаварылі аб сваіх дасягненнях.

У КАЛГАСЕ

Іван Саўчук да свайго ад'езду ў Злучаныя Штаты жыў у Нясвіжскім раёне. Таму, калі стала вядома, што турысты паедуць у тую мясціну, ён вельмі ўзрадаваўся.

— Цікава, якімі яны сталі зараз? — узбуджана гаварыў ён. — Памятаю, у той час сяляне жылі вельмі бедна. На ўвесь раён было толькі два ўрачы, два аўтамабілі. Аб электрычнасці альбо аб якой-небудзь прамысловасці і гаварыць не прыходзіцца. Затое добра памятаю, што было ў той час у гэтых мясцінах 46 памешчыкаў і сярод іх князь Радзівіл, у якога я працаваў.

І вось мы ў Нясвіжы. Першы сакратар райкома партыі Кім Сінічкін расказвае турыстам аб мінулым раёна, яго сённяшнім жыцці, аб планах на будучае:

— За адносна кароткі тэрмін — 30 год, з якіх трэба выкінуць амаль 10 год вайны і аднаўленчага перыяду

у раёне адбыліся карэньныя змены. Вось, напрыклад, да 1939 года большасць насельніцтва было неписьменным, а зараз мы маем 68 школ, у якіх працуюць 600 настаўнікаў.

Адам Варановіч, які да 1913 года таксама жыў у гэтых мясцінах, успамінае:

— У той час сяляне жылі на хутарах, адрэзаныя адзін ад аднаго і ад усяго свету. Некаторыя як нараджаліся на хутары, так там і паміралі.

— Да 1939 года ў нас было 9 тысяч такіх хутароў, — удакладняе сакратар. — А зараз іх засталася крыху больш тысячы. Людзі не хочуць болей жыць на хутарах, нават старыя. Калгасы дапамагаюць ім пераязджаць у вёскі, якіх у раёне зараз налічваецца 124. У будучым жа мы плануем дасягнуць іх лік да 43. Гэта будучы вялікія вёскі з сучаснымі дамамі, з шырокімі чыстымі вуліцамі, у кожнай з іх будзе свой клуб, свая школа, камбінат бытавога абслугоўвання. А каб лепей уявіць жыццё нашых сялян, давайце наведваем адзін з нашых калгасаў.

Гасцінна сустралі калгаснікі гасцей. Старшыня сельгасарцелі Аляксей Цюрін запрашае турыстаў аглядзець гаспадарку, ахвотна адназвае на іх пытанні.

Сам Аляксей Міхайлавіч — мясцовы жыхар. Тут рос, вучыўся ў школе, потым атрымаў вышэйшую адукацыю і зноў вярнуўся ў родныя мясціны. І вось ужо 18 год запар калгаснікі выбіраюць яго сваім старшынёй.

— Гаспадарка ў нас не маладая, — гаворыць Аляксей Міхайлавіч, — займае плошчу больш чым 5 тысяч гектараў. У калгасе 43 трактары, 12 камбайнаў.

Госці пабывалі на свінаферме, аглядзелі кароўнікі.

Нехта з калгаснікаў зазначыў, што ў калгасе 2800 галоў буйной рагатай жывёлы і штодзённа калгас накіроўвае на маслазавод авыш 10 тон малака.

Калі госці аглядалі дамы калгаснікаў, узнікла пытанне: «Каму належаць гэтыя дамы, калгаснікам ці дзяржаве?»

— Большасць дамоў знаходзіцца ў асабістай уласнасці членаў арцелі, — расказваюць гаспадары. — Частка ж дамоў перадаецца калгаснікам з наступнай выплатай іх кошту ў перыяд 10—15 год. Акрамя таго, калгас заахвочвае індывідуальнае будаўніцтва, прадастаўляючы калгаснікам доўгатэрміновыя пазыкі і будаўнічыя матэрыялы.

А пасля быў абед, на якім госці прапанавалі тосты за гаспадароў зямлі беларускай, за тых, хто сваімі рукамі робіць яе яшчэ прыгажэйшай!

Ул. МЯЛЕШКА.

Мінск, універсітэцкі гарадок. Новы корпус БДУ імя Ул. І. Леніна. Фота К. ЯКУБОВІЧА.

ПІШУЦЬ ЗЕМЛЯКІ

Перада мной ляжыць паштоўка, якую я прывёз з Радзімы. На ёй малюнак: яснае сонца, як сімвал святла, праўды, шчасця, і словы «Слава Вялікаму Кастрычніку».

Карл Маркс і Ільіч адкрылі шлях да стварэння новага свету, яны дбалі аб працоўных людзях усёй зямлі. Многа чаго добрага ўжо зроблена ў гэтым напрамку, але яшчэ застаецца шмат праблем, якія трэба вырашаць.

Грэчаскі філосаф сказаў: перш трэба жыць і не галадаць, а тады ўжо філасофстваваць. Галоднаму чалавеку без працы, які жыве ў галечы, не да філасофіі, не да навук, не да мастацтва. Ён дбае аб тым, каб знайсці дзе працу, заробіць на скарынку хлеба для сямі. Гэта была і яшчэ ёсць векавечная праблема.

Маркс і Ільіч узяліся за працу, каб рашыць гэтую вялікую праблему. Вядома ж, яна яшчэ не вырашана поўнасцю. Шмат у якіх капіталістычных краінах, а таксама ў краінах, якія яшчэ не вызваліліся ад каланіяльнага прыгнёту, людзі жывуць у галечы з дня ў дзень і паміраюць ад голаду.

І колькі мудрасці, колькі любові трэба яшчэ ўліць у распачатую працу, каб свет сапраўды стаўся новым, вялікім.

Хочацца спадзявацца напярэдадні 100-годдзя з дня нараджэння Ільіча, што гэтак усё і станецца.

Іван ТАРАСЕВІЧ, свяшчэннік.

ЗША.

Землякі з ЗША аглядаюць цэхі трактарнага завода.

ДУМКА НЕ ШУКАЕ СПАКОЮ

АЛЕСЮ АСПЕНКУ — 50 ГОД

«Я не належу да тых людзей, які задаволены сваім жыццём і гатовы зноў пайсці той жа дарогай, па якой ішлі спачатку. Мне заўсёды здаецца, што я нешта не дарабіў, не дзе не пабываў, нешта згубіў, некага незаслужана пакрыўдзіў і ўжо ніколі не выпраўлю памылку маладосці, таму што на гэта не хопіць жыцця». Гэту думку выказаў Аляксандр Асіпенка ў кнізе «Пра час і пра сябе». І тыя, хто знаёмы з пісьменнікам, ведаюць яго менавіта такім. Яго шлях у літаратуру — шлях пісьменніка-грамадзяніна, які любіць сваю Радзіму і народ, ведае жыццё, вывучае працы, што адбываюцца ў ім.

Першы расказ Аляся Асіпенкі «Лёд растае» з'явіўся ў друку ў 1953 годзе. Гэта было добрым пачаткам творчай дзейнасці пісьменніка. Неўзабаве выходзіць зборнік яго праявіўшых твораў пад такой жа назвай.

Дзяцінства пісьменніка было нялёгкім. Ён нарадзіўся ў сям'і селяніна, рана застаўся без бацькі. Алясю Асіпенку даялася пераступаць многія «парогі», якія падстаўляла яму жыццё. Ужо ў сваіх ранніх творах ён піша аб тым, што перажыў сам, што яму блізка і дорага. Гэта расказы аб жыцці калгаснай вёскі, аб узаемаадносінах маладых людзей. Моладзі і яе выхаванню прысвечаны яго

аповесці «Апошняя версія», «Няроўнай дарогай».

Пісьменніку ёсць аб чым раскажаць. У гады вайны Аляксандр Асіпенка — памочнік камісара партызанскай брыгады. Пісьменнік з болей успамінае загінуўшых таварышаў і лічыць сваім абавязкам раскажаць аб іх жыцці і барацьбе чытачам. Так з'яўляецца раман «Вогненны азімут», які цяпер прадстаўлены на атрымманне Дзяржаўнай прэміі БССР.

Крыху нечаканым у творчасці Аляся Асіпенкі з'явіўся кінасцэнарый «Хлопчыкі» — рамантычны, прыгоднікі. У будучым годзе на кінастудыі «Беларусь-фільм» рэжысёр Леанід Мартынюк прыступіць да здымак фільма па гэтым сцэнарыі.

Аляксандр Асіпенка — аўтар многіх апавяданняў, якія цяпер ён хоча сабраць у кнігу пад назвай «Парогі».

— Чалавек у сваім жыцці, — гаворыць пісьменнік, — пераадольвае шмат парогаў. Гэта парогі вайны, парогі творчасці, парогі кахання...

Вось аб такіх парогах — будучая кніга Аляся Асіпенкі.

— З гадамі пісаць робіцца цяжэй, — гаворыць пісьменнік. — Гэта, напэўна, адбываецца з кожным. Таму што з цягам часу прыходзіць вопыт, да сябе прад'яўляеш большыя патрабаванні. А зрабіць хочацца так шмат!..

Аляксандр Асіпенка — галоўны

рэдактар часопіса «Маладосць». Сюды пішуць маладыя аўтары, якім патрэбна творчая дапамога. Работа з моладдзю прыносіць яму вялікую радасць.

Пісьменнік перайшоў свой паўзекавы рубеж, у яго шмат творчых задум, планаў, якія хваляюць яго, не даюць спакою яго думцы...

М. РУТКОЎСКИ.

ДАРОГІ ДРУЖБЫ

Трыццаць пяць год назад, выступаючы на I з'ездзе пісьменнікаў, Аляксандр Максімавіч Горкі адзначыў поспехі маладой шматмоўнай літаратуры народаў Украіны, Савятаў і прадказаў ёй важную ролю ў мастацкім развіцці народаў свету.

Адбараць, перакладаць на рускую мову і паказваць свету творы братніх літаратур — вось задача, якая была пастаўлена перад часопісам «Дружба народаў».

За прайшоўшыя гады часопіс стаў сапраўдным прапагандыстам шматнацыянальнай савецкай літаратуры.

Толькі за апошнія дзесяцігоддзе на яго старонках было надрукавана 54 раманы, 87 аповесцей і 250 навел і апавяданняў. 50 паэм і 100 вершаваных цыклаў ужо вядомых і прызнаных, а таксама і маладых паэтаў.

На працягу многіх год пад рубрыкай «Новыя імёны» часопіс знаёміць чытачоў з творчасцю пісьменнікаў, творы якіх упершыню з'яўляюцца на рускай мове. Так сталі вядомы ўсесаюзнаму чытачу беларус Аляксандр Адамовіч, малдавін Іон Друцэ, грузін Нодар Думбадзе, даргінец Ахмедхан Абу-Бакар, украінец Іван Драч, азербайджанец Акрам Айліслі, літовец Юсцінас Марцінкявічус, латышка Дагнія Зігмонта, таджык Фазлідзін Мухамадзіев, эстонец Энн Ветэмаа, бурат Дандок Улзытуев і іншыя праявілі, паэты, нарысісты, якія цяпер ужо сталі аўтарамі многіх кніг.

Вялікае месца ў «Дружбе народаў» займаюць нарысы і публіцыстычныя артыкулы, якія раскажваюць аб жыцці і справах працоўных рэспублік. Часопіс асвятляе актуальныя пытанні эканомікі, навукі, культуры, маралі, міжнароднага жыцця.

Пад пастаяннай рубрыкай «Адвага» друкуюцца мемуары выдатных палкаводцаў, ветэранаў рэвалюцыі, удзельнікаў грамадзянскай і Вялікай Айчыннай войнаў, а таксама дакументальныя аповесці і нарысы.

Што будзе апублікавана ў бліжэйшых нумарах часопіса? Раман Валерыя Асіпава «Красавік пачынаецца ў сакавіку» раскажа чытачам аб юнацкіх гадах правадзіра рэвалюцыі.

Суровым дням пачатку Вялікай Айчыннай вайны, мужнасці і гераізму савецкіх людзей у баях з захопнікамі і і памагатымі з нацыяналістычнага асроддзя прысвечаны раман вядомага эстонскага пісьменніка Паула Куусберга «У разгары лета», пабудаваны як вострая, драматычна напружаная аповесць аб складаным чалавечым лёсе.

Пад традыцыйнай рубрыкай «Новыя імёны» часопіс упершыню прадставіць чытачу творы маладых праявіўшых Абіша Кекільбаева (Казахстан) і Анны Пайтыка (Туркменія).

Часопіс працягне таксама публікацыю апавяданняў, якія шырока прадстаўляюць творчасць пісьменнікаў-навелістаў у той ці іншай літаратуры. Так, будучы прадстаўлены сучасныя латышскія і грузінскія апавяданні — ад твораў старэйшых майстроў гэтага жанру Андрэя Упіта і Серга Клдзішвілі да навел маладых праявіўшых Альберта Бала і Атара Чхеідзе. Падборка сучасных беларускіх апавяданняў адкрые ўсесаюзнаму чытачу імёны маладых беларускіх праявіўшых, чые творы будучы ўпершыню перакладзены на рускую мову. Вядомы пісьменнік Янка Брыль праводзіць іх у дарогу сваім уступным словам.

У 1970 годзе вялікую дату — 100-годдзе з дня нараджэння У. І. Леніна часопіс адзначыць публікацыяй аповесці украінскага праявіўшых Уладзіміра Каніўца «Сын Праметэя», прысвечанай студэнцкім гадам Уладзіміра Ульянава і яго ўдзелу ў рэвалюцыйных хваляваннях у Казанскім універсітэце. Гісторыка-рэвалюцыйная тэма будзе прадстаўлена таксама ранняй аповесцю Мухтара Ауэзава «Ліхая гадзіна», якая публікуецца ўпершыню на рускай мове, — аб паўстанні вандруўных казахскіх плямёнаў у 1916 годзе — і рамана туркменскага праявіўшых Тыркіша Джумагельдзіева «Спрэчка» — аб падзеях грамадзянскай вайны ў Сярэдняй Азіі.

Вялікі адрэзак часу — ад 30 гадоў да нашых дзён — ахоплівае аўтабіяграфічная аповесць беларускага праявіўшых Аляксея Карпюка «За кветкай папараці». У цэнтры ўвагі пісьменніка штодзённае жыццё вёскі ў Заходняй Беларусі, барацьба народа супраць эксплуатацыйнага ладу ў буржуазнай Польшчы, а затым — супраць фашызму ў гады Вялікай Айчыннай вайны.

У планах часопіса — публікацыя новых твораў украінскіх пісьменнікаў Барыса Харчука і Уладзіміра Дразда, беларускіх праявіўшых Васіля Быкава і Аляксандра Адамовіча, малдаўскага пісьменніка Іона Друцэ, латышскага праявіўшых Эгана Ліва.

Цікавыя і разнастайныя планы на 1970 год і ў аддзеле паэзіі. У ім будучы прадстаўлены паэты ўсіх савецкіх рэспублік.

Часопіс працягне выданне бібліятэкі «Пяцьдзесят год савецкага рамана». У 1970 годзе выйдзе ў свет 15 тамоў.

Водгукі прэсы і чытачоў дазваляюць сказаць, што за апошнія гады часопіс «Дружба народаў» не толькі трывала ўвайшоў у сям'ю тоўстых літаратурна-мастацкіх і грамадска-палітычных часопісаў, але і заняў сярод іх сваё асобнае месца.

В. ТРАСЦЯНСКІ.

НАТХНЕННЕ.

Фотазюдж В. ДУБІНКИ.

МІЖНАРОДНАЕ ПРЫЗНАННЕ

Савецкі дзіцячы тэатр, паводле прызнання прагрэсіўных дзялоў культуры, аказвае вялікі ўплыў на развіццё мастацтва для дзяцей у розных краінах. У Міжнароднай асацыяцыі тэатраў для дзяцей і юнацтва (АССІТЭЖ) Савецкаму Саюзу належыць вядучая роля.

Новы сезон абяцае нямала цікавага. Талін, напрыклад, прыме ўдзельнікаў першага фестывалю тэатраў юных глядачоў Прыбалтыкі і Беларусі. У Маскве адбудзецца міжнародная нарада па праблемах псіхалогіі глядача-дзіцяці. У Савецкі Саюз прыедзе на гастролі Народны тэатр моладзі Балгарыі. Савецкія рэжысёры, актёры паедуць на фестывалі ў Румынію і Італію і ў сваю чаргу запрасяць да сябе калег з Венгрыі, Балгарыі, ГДР, ЧССР, Францыі і Англіі.

БАЛГАРСКІЯ ПЕСНІ НАД ДНЯПРОМ

Гарачымі апладысмантамі ўзнагародзілі магіляўчане ўдзельнікаў канцэрта змешанага хору і танцавальнага калектыву з балгарскага горада Габрава, які адбыўся ў летнім тэатры. Гарачае адаб-

рэнне выклікалі балгарскія і савецкія песні. Вялікі поспех выпаву на долю танцавальнага калектыву.

Гэты прыезд балгарскіх сяброў у Беларусь быў прысвечаны 25-годдзю Народнай Рэспублікі Балгарыі.

Кніга Элы Сабаленка «Этнаграфічная спадчына Якуба Коласа», якая нядаўна выйшла ў выдавецтва «Навука і тэхніка», знаёміць чытачоў з вялікім паэтам як з этнографам.

Грунтоўныя як на спецыяльных этнаграфічных працах Я. Коласа, так і на яго мастацкіх творах, аўтар разглядае вытворную дзейнасць, матэрыяльную культуру, грамадскі і сямейны быт беларускага сялянства да Кастрычніцкай рэвалюцыі і ў савецкі час.

Этнаграфічныя погляды паэта, адносіны яго да беларускага народа як да найнапраўнай нацыі са сваёй мовай, самабытнай, непаўторнай культурай і абумовілі тую грунтоўнасць, паўнату, з якой адлюстравана жыццё

ЯКУБ КОЛАС-ЭТНОГРАФ

беларусаў у творах Коласа. Паэмы, аповесці, апавяданні, артыкулы, вершы Коласа — гэта багацце дадатковай крыніцы для вывучэння побыту беларускага народа.

У сваёй працы Э. Сабаленка падрабязна і даволі дакладна разглядае этнаграфічную спадчыну народнага песняра і робіць вывад: «Спецыяльныя этнаграфічныя працы Якуба Коласа і этнаграфічны матэрыял у яго мастацкіх творах пераконваюць, што Коласа з поўным правам можна назваць пісьменнікам-эт-

нографам, што яго этнаграфічная спадчына з'яўляецца важным дапаможнікам для даследчыкаў народнага быту беларусаў і павінна быць выкарыстана ў этнаграфічнай навуцы Беларусі».

Кніга «Этнаграфічная спадчына Якуба Коласа», у якой у некалькіх ступені разглядаецца таксама пытанне ўзаемаўплыву этнаграфіі і мастацкай літаратуры, будзе, безумоўна, з цікавасцю сустрагана як этнографамі і коласаведамі, так і ўсімі, хто цікавіцца беларускай гісторыяй і літаратурай.

«... ВСЕ ПРИЗНАЮТ В НЕМ ЧЕЛОВЕКА ОГРОМНОГО УМА, КОЛОССАЛЬНОЙ ЭНЕРГИИ И ВЕЛИЧАЙШЕЙ ДУШЕВНОЙ КРАСОТЫ»

(Окончание. Начало в № 37).

Второе наше свидание произошло месяца через полтора-два, уже при более тяжелых условиях. Это было в 35—40 км от Москвы, в усадьбе, куда перевезли Владимира Ильича для отдыха. Дня за два перед этим случился первый, правда легкий, припадок (мозговой инсульт), и лечащие врачи вновь вызвали меня в надежде на какие-нибудь мозговые симптомы в его глазах. В большой, хорошо обставленной даче Владимир Ильич, конечно, лежал в самой маленькой, угловой комнатке. Здесь уединение, здесь меньше мешают, здесь меньше обращаешь на себя внимание других. Убедить Ленина перейти, как больного, в большую, светлую комнату оказалось для окружающих непосильной задачей. Встретил меня Владимир Ильич уже как старого знакомого. Память у него была хорошая. Владимир Ильич был чрезвычайно ласков, трогательно заботлив, но явно был возбужден и искал все возможности остаться со мной наедине. Предчувствуя какой-нибудь тяжелый для него, волнующий разговор, я всячески избегал быть с ним с глазу на глаз, но такая минута все же выпала. Схватив меня за руку, Владимир Ильич с большим волнением вдруг сказал: «Говорят, вы хороший человек, скажите же правду: ведь это паралич и пойдет дальше? Поймите, для чего и кому я нужен с параличом?». Дальнейший разговор был, к счастью, прерван вошедшей медицинской сестрой. Я уехал с тяжелым чувством, сопровождаемый снова всяческими проявлениями внимания к касающимся меня мелочам со стороны этого большого человека, который, чувствуя начало своего конца, ясно уже ощущал с невыносимой болью невозможность видеть дальнейший рост своего великого дела, выстрадавшего всей жизнью, проявив огромное величие души, интересуюсь тем, наполнили ли меня, человека, которого он ед-

ва знает по имени, чаем и тепло ли я одет.

В глазах Владимира Ильича я и в этот раз не нашел ничего интересного для невропатологов. Следующая наша встреча произошла опять в городе через несколько месяцев. Она имела целью лишь проверку глаз. Невропатологи все чего-то ждали. Здесь же оговорюсь, что в глазах Владимира Ильича ничего невропатологического так и не оказалось до самого конца. Невропатологи нетвердо были в этом убеждены, так как в последнее время исследовать Ленина было трудно, и невропатологи могли сомневаться в точности получаемых мной результатов. Тем не менее я был прав в своих выводах, и исследование вынутого мозга показало, что, несмотря на огромную область поражения, вся зрительная сфера — центры и пути, так же, как и двигательные пути глаз, были невредимы.

И в этот раз Владимир Ильич трогал меня своим радостным, несмотря на то, что его состояние было таково, что с его стороны было бы совершенно естественно, если бы он больше думал о своем здоровье, чем о том, чтобы быть внимательным к посторонним людям. Он очень жаловался на то, что ему запрещают работать и что он, к сожалению, должен подчиняться назначенному режиму. «Мне рекомендовали вместо работы час-два легкой беседы с добрыми приятелями. Они не понимают, что от 2-х часов беседы с иностранными представителями я меньше устану и получу больше пользы и удовлетворения, чем от короткой приятельской беседы».

Еще раз и в таком состоянии выявилась мощная фигура человека, который не представляет себе времяпрепровождения вне дела.

Еще раз мы встретились через несколько месяцев после большого тяжелого приступа, отнявшего у Владимира Ильича ногу, руку и речь, но не сознание. Он лежал в постели, окруженный съехав-

Академик М. АВЕРБАХ

шимися со всей Европы знаменитостями. Положение было истинно трагическое. Человек, который своим словом приводил в состояние экстаза массы и убеждал закаленных в дискуссиях борцов и вождей, человек, на слово которого уже так или иначе реагировал весь мир, — этот человек не мог выразить самой простой мысли, но в состоянии был все понять. Это ужасно! На лице его было написано страдание и какой-то стыд, а глаза сияли радостью и благодарностью за каждую мысль, понятую без слов. Этот раздирающий душу благодарный взгляд испытывал на себе и я, случайно угадавший одно его желание, которое не поняли окружающие.

После этого я не видел Владимира Ильича много месяцев, до кануна роковой развязки. Его снова увезли за город. Я знал, что в состоянии его наступает медленное улучшение и он понемногу отделяется от тех расстройств, которые причинил последний припадок. Но вместе с тем умозрительно я знал, что параллельно с этими улучшениями идет еще более медленное, но верное ухудшение в корне, в фундаменте непоправимой болезни. Не скрою, мне хотелось видеть Владимира Ильича, но я не нужен был ему, а не зная, будет ли приятно мое ненужное посещение, я не решался заявить врачам и окружающим о своем желании.

Поэтому я очень обрадовался, когда в воскресенье, 20 января, мне позвонили в больницу, что просят меня приехать в усадьбу, где жил Ленин. Утром в этот день студенту-медику, ухаживающему за Владимиром Ильичем, показалось, что он пожаловался на глаза. Когда Ленину предложили вызвать меня, он охотно согласился. Это обстоятельство было для всех большой неожиданностью, так как в последнее время Владимир Ильич стал избегать врачей и крайне не-

охотно подвергал себя исследованиям и всяким манипуляциям. Я думаю, что на меня он легко согласился просто как на наиболее безвредного врача, который не мучает, не лечит, а в худшем случае немного развлекает своими стеклами. По поводу нежелания Владимира Ильича встречаться с врачами, дошедшего в последнее время до чего-то болезненно настойчивого, было много предположений. Я думаю, что наиболее вероятным будет объяснение, намеки на которое давал и сам Владимир Ильич раньше, когда ему легко было ясно выражать свои мысли, и которое так характерно было для этого человека. Он всегда считал, что врачи не должны и не имеют права уделять одному больному слишком много времени, в течение которого можно принести пользу многим. Удивившись же с течением времени в неизлечимости своей болезни, он и совсем стал считать, что время, проводимое у него такими выдающимися врачами, бесплодно и преступно отнимать у других, имеющих возможность испытать больше продуктивности от усилий врачей. Стоило так раз решить, чтобы при той впечатлительности и раздражительности, которые неизбежно должны были явиться при продолжительной нервной болезни, лишаящей самостоятельности, чтобы в конце концов наступило что-то вроде неприязни по отношению к лечащим врачам. Отрицательного отношения к науке, даже медицине, я не допускаю у такого великого человека, который, конечно, не мог говорить словами отчаявшегося в жизни Манфреда: «Знание есть скорбь»*. Владимир Ильич везде и всюду подчеркивал, что древо знания есть древо жизни** и наоборот.

Приехал я поздно вечером. Владимир Ильич сейчас же попросил меня к себе. Физически он выглядел очень хо-

рошо. Что касается опасения, как он встретит врача, то сразу стало ясно, что он очень доволен приездом глазного врача. Исследовать было трудно, так как трудно было Владимиру Ильичу словами давать ответы на то, что я требовал. Но исследование шло весело, живо и явно к взаимному удовольствию. В глазах Ленина я снова ничего не нашел и высказал предположение, что утренний инцидент был, вероятно, выражением легкого головокружения и прилива к голове. События последующего дня показали справедливость этого предположения. Выйдя от Владимира Ильича, я расположился в другой комнате с его близкими. И теперь Ленин остался верен себе. Он дважды, опираясь на студента, приходил в столовую, где мы сидели, с очевидным намерением проверить, достаточно ли хорошо обо мне позаботились.

Дорогие товарищи! К Владимиру Ильичу, как политической фигуре, может быть разное отношение... Но все, кто лично с ним соприкасался, независимо от своих политических убеждений, признают в нем человека огромного ума, колоссальной энергии и величайшей душевной красоты.

Когда я был гимназистом, мне было задано сочинение на отвлеченную тему: «Кого мы называем истинно хорошим человеком?». Да, трудно мне было тогда написать хорошее сочинение. Но если бы мне теперь задали такую работу, я исполнил бы ее очень легко и просто. Я только описал бы жизнь Владимира Ильича.

Я очень счастлив, что на склоне моей жизни, когда уже приходится подписывать последние счета, я встретил такого человека. Эта встреча не может остаться без влияния, на мою последующую жизнь.

** Имеются в виду часто цитируемые В. И. Лениным слова Мефистофеля из трагедии Гёте «Фауст»: «Теория, друг мой, сера, но зелено вечное дерево жизни».

* Слова героя драматической поэмы Байрона «Манфред».

КАХАННЕ З ПЕРШАГА ПОЗІРКУ

Зубны боль і каханне цяжка таіць.
Сустрэўшы яе першы раз, ён зрабіў пазажны выгляд, застыў, як алавыны салдацік, і сказаў:
— У цябе прыгожыя валасы і выдатная сукенка. Яна какетліва адказала:
— Гэтыя валасы ў мяне з самага нараджэння. А сукенку падарыў хросны, які жыве далёка за акіянам.
— А твой хросны багаты? — з цікаўнасцю спытаў ён.
— Кажуць, багаты, прыслаў мне шмат падарункаў. Ён любіць мяне, таму што я такая паслухмяная. Я усё раблю, што ён мне ні загадае.
— А як завуць твайго хроснага?
— Як завуць, кажаш? Ды ты яго ўсё роўна не ведаеш! Містэр Джон Нато.
— Нато! Дык ён жа і мой хросны! Слухай, нам трэба пазнаёміцца бліжэй адзін з адным. Я люблю такіх паслухмяных, як ты. Як цябе завуць?
— Хрысціна.
— Імя ж якое прыгожае! Мне на розум адразу прыйшла хрысціянская чыстата.
— А я і ёсць з хрысціянскай сям'і, дзе ўсё азяна хрысціянскай чыстатай, — некалькі ганарыста запярэчыла яна і ў сваю чаргу спытала:
— А цябе як завуць?
Ён стаў у позу ваеннага, паглядзеў направа, потым налева і нарэшце ёй у вочы, шчоўкнуўшы абцасамі, прадставіўся:
— Мяне завуць Адольф!

Заходнегерманская партыя хрысціянскіх дэмакратаў (ХДС) адкрыта заігрывае з нацыяцыйскай НДП, «фюрэрам» якой з'яўляецца Адольф фон Тэдэн.

[3 газет].

— Адольф! — з задавальненнем усклікнула Хрысціна. — Мне вельмі падабаецца тваё імя. Яно абуджае ў мяне столькі цудоўных успамінаў, нацыянальную романтику і сямейны гонар.
— Майго бацьку таксама звалі Адольф. Але яго забілі разбойнікі. Праклятыя разбойнікі! Я ім яшчэ адпомшчу. Разумееш: адпомшчу!
— Дарагі... Прабач мне, мілы Адольф. Ты не так гучна. Суседзі могуць пачуць.
— Ну і няхай чуюць! Я ненавіджу сваіх суседзяў! Яны зганьбілі памяць майго вялікага бацькі.
— Ах, які ж ты гарачы! Мужны! І смель! Ты выпадкова не носіш пры сабе зброю?
Адольф выцягнуў з кішэні рэвальвер.
— Памяць пра бацьку прымушае мяне насіць зброю.
— Схавай гэты рэвальвер! — з лёгкай устрыманасцю параіла Хрысціна. — Суседзі могуць убачыць нас. Адкуль у цябе гэта цудоўная зброя?
— Ад хроснага. Ён мяне любіць з-за маёй смеласці. Акрамя таго, я дэмакрат, сапраўдны нацыянальны дэмакрат... І ты мяне падабаешся, Хрысціна...
Адольф зноў стаў у позу ваеннага, затым прыціснуў Хрысціну да сваіх грудзей і, цяжка дыхаючы, сказаў:
— Мы належым адзін аднаму...
— Не, не... Не тут... Пусці мяне, Адольф!.. Суседзі могуць убачыць. Пойдуць непрыемныя плёткі... Хто-небудзь яшчэ скажа, што я разбэшчаная—

а гэта было б няшчасцем для нашай хрысціянскай сям'і. Паслухай, Адольф... Пусці мяне...

Адольф разняў свае гарачыя абдымкі і, кусаючы свой вус, патрабавальна спытаў:

— Хрысціна, ты мяне кахаеш? Адкажы мне прама: кахаеш?

Яна баязліва зірнула па баках і шэптам адказала:

— Кахаю... Але я павінна асцерагацца суседзяў...

— Калі твой хросны — містэр Джон Нато, то табе няма чаго лічыцца са сваімі суседзямі. Я з ім таксама не лічуся. Я ім прама заяўляю, што яны чырвоныя клапы, ад якіх можна пазбавіцца толькі сінільнай кіслатай... Хрысціна... Мне трэба сур'ёзна пагутарыць з табой... Прыходзь сёння ўвечары ў атэль «Ганоман», мы сустрэнемся там.

Спытай у парцье Адольфа фон Гітлертропа, ён скажа табе, як прайсці ў мой нумар.

— Не ведаю, ці асмелюся я...

— Мой бацька гатоў быў змагацца хоць супраць усяго свету. Яму заўсёды было пляваць на тое, аб чым гавораць ці думаюць суседзі.

— У яго таксама былі такія прыгожыя вусы?

— Былі... І ў яго крыві не цякло ні кроплі чужой крыві. Такім чынам, дарагая, адкажы мне: ці прыйдзеш ты сёння вечарам у атэль «Ганоман»?

Завядно мы маглі б пагутарыць і аб будучых выбарах. Мяне ж вылучылі кандыдатам у бундэстаг.

— І я таксама балаціруюся, — энергічна падахпіла Хрысціна.

— Выдатна, выдатна, дарагая! У такім выпадку ў нас шмат агульных інтарэсаў. Божа, якая ты прыгожая і разумная! Хрысціна, мы належым адзін аднаму. Ты ж прыйдзеш сёння вечарам да мяне!

Яе позірк затрымаўся на начышчаных да бляску ботах Адольфа, і яна адказала яму шэптам, які ўзбуджае страх:

— Я прыйду, дарагі...

Марці ЛАРНІ,
фінскі пісьменнік.

СПЯВАЕ «ЖУРАВІНКА»

Канструктара Ірыну Русую паклікалі да тэлефона:
— Слухаю, — сказала яна, і праз некалькі імгненняў твар яе азарыла радасная ўсмішка. — Праўда? Дзякуй за добрую вестку. Зараз скажу сваім дзяўчатам.

А яны ўжо стаялі побач з ёй — канструктары Ніна Гарбунова, Галіна Каланіцкая, Елізавета Равіч, тэхнолагі Галіна Сахарова, Людміла Міхайлава, тэхнік Лідзія Івашына...

І Ірына паведаміла:
— З заўкома званілі. Віншавалі. Прэзідыум рэспубліканскага Савета прафсаюзаў прысвоіў нашаму ансамблю званне народнага.

Разам з імі і, напэўна, не менш, чым яны самі, радаваліся ўсе ў адзеле галоўнага тэхнолага Мінскага аўтамабільнага завода. Іменна тут, у адзеле, нарадзіўся вакальны ансамбль «Журавінка».

Паведамілі радасную навіну і Яўгенію Рэутовічу, арганізару і нязменнаму кіраўніку ансамбля.

Шэсць год назад, калі ў адзеле галоўнага тэхнолага сабраліся на першую спеўку дзяўчаты, многа цікавага аб песенным мастацтве раскажаў Ім Яўген, тады першакурснік завочнага аддзялення Беларускай дзяржаўнай кансерваторыі. Цяпер Я. Рэутовіч ужо скончыў кансерваторыю, і дзяўчаты не марнавалі часу: за шэсць год сталі з тэхнікаў і капіроўшчыц канструктарамі і тэхнолагамі.

Паміж кіраўніком і ўдзельніцамі «Журавінкі» адразу ж узнікла поўнае ўзаемаразуменне, тым больш, што многія дзяўчаты мелі музычную адукацыю. Але больш за ўсё аб'ядноўвала іх шчырая любоў да песні і працаздольнасць. Бадай, ніводзін з 30 самадзейных калектываў завода не даў у мінулым годзе столькі канцэртаў, колькі «Журавінка». Былі выступленні ў цэхах і аддзелах завода, у падшэфных воінскіх часцях, калгасах і саўгасах, паездкі са справаздачнымі канцэртамі ў Маскву на аўтазавод імя Ліхачова і ВДНГ СССР, у Брэст і Гродна.

Так, песню яны любяць па-сапраўднаму. Доказам служыць тое, што і праз шэсць год ансамбль выступае ў тым жа складзе, у якім яго ўбачылі на першым заводскім аглядзе народных талентаў.

...Калі п'яе «Журавінка», зала перапоўнена. У рэпертуары ансамбля песні самыя розныя — жартоўныя і лірычныя, народныя і эстрадныя. Але больш за ўсё ў рэпертуары «Журавінкі» беларускіх песень: «Славім мы свой край любімы» Ю. Семянкі, «Абеліскі» Д. Смольскага, народныя песні «Як правёў мяне Цімох» і «Ой, хацела ж мяне маці...».

Яшчэ год назад на заводскім аглядзе самадзейнасці асобнай групай выступалі чатыры народныя калектывы. Сёлета да іх далучыўся пяты — народны ансамбль аддзела галоўнага тэхнолага «Журавінка», які хутка адправіцца на гастролі ў ГДР.

С. ГЕБЕЛЕВА.

СПОРТ

Хаця асеннія вятры ўздзімаюць буйныя хвалі на Мінскім моры, беларускія яхтсмены не спыняюць свае трэніроўкі.

СПОРТ

На міжнародных спаборніцтвах гімнастаў, якія адбыліся ў Мінску, гонар краіны ў складзе зборнай каманды СССР абараняла 15-гадовая школьніца з Віцебска Тамара ЛАЗАКОВІЧ.

Фота А. ГЛІНСКАГА
і К. КУБОВІЧА.

ЛІСТАВЕЙНАЯ МУЗЫКА

Верасень... На святанні сямтам мільгаець жаўтавата-белыя прасветы ў аблоках. Праз некаторы час рыхлыя воблачныя пярыны зліваюцца. Дыхне ветрык і зноў рассуне іх, а ўслед за гэтым яснай шчыраццю зямлю азарае прамяністае святло і чыста адглянцаваны дажджамі блакіт. Вакол, куды ні кінеш вокам, гараць, трапечуць апырсканыя золатам пералескі, смарагдам пераліваюцца пасевы азімага жыта. На апусцелых палях стаіць засціртаная саломо. Асенняй яркасцю буяе, шчацініцца кароткая мурава.

А лета? Яно схавалася ў стагах сена, на дне люстраных вадаёмаў, у насенне кветак, карэнне траў, пупышкі дрэў...

Праз смугу замаразкаў, у роскрысе вераснёвых дзён восень высмальвае летнія вяночкі. Але не ўсе расліны-кветканосы страцілі сваю прывабнасць. Сям-там жоўтымі светлячкамі радуе нас калужніца, барадаўнік, гусіная лапка. Ружовыя барвы дорыць плямістая яснытка.

Свята залатога карагоду ападаючага лісця распачалі хмызнякі, жоўтымі струнамі трым-

ціць асінік, бярэзнік... Ліставейная музыка штодзень набывае гучнейшы матыў у арэшніках, вербалозах, галінках клёнаў і таполяў.

Зайдзі ў лес, і ты ўбачыш, як ягады касцяніцы, што цесна пасаджаны па тры-чатыры разам, чырванюць між лісточка-

мі. Месцамі заўважыш мокрыя, набрынялыя, адкрасаваўшыя свой час суніцы, з пераспелых чарніц пацеркамі звісае раса. На імшарных прагалінах рассыпаны журавіны — найлепшыя падарункі верасня. У бары залаціцца лісічкі, хрусткія рыжыкі, махавікі, ад слізкіх

казлякоў на пальцах збіральшчыкаў застаецца цягучая плёнка.

У крылатых спевакоў поўнасцю скончыліся клопаты аб патомстве, ідзе абнова апырэння. Перад адлётам птушкі змяняюць веснавое ўбранне на больш сціплае зімовае.

Верасень... Над цёмнымі вершалінамі яліні, якія вядуць спрэчку з парывістым ветрам, рыпалі журботныя гімны жураўлі, што пакідаюць балотныя куткі — свой мілы і дарагі край. Выцягнуўшы ўперад шыю, а назад — цыбатыя ногі, клін вядзе ў далёкі вырай вопытны ваяк-штурман.

На поўдзень і захад адлятаюць ластаўкі, кулікі, канькі, галубы, дразды... З цвыркнем, піскам, краканнем, курлыкнем, гіканнем табункамі, вугольнікамі, паясамі ўдзень і ноччу цягнуцца яны ў заморскія далачыні. У кожнага летуна дакладна вызначаны свой пералётны маршрут, свая пастаянная геаграфічная карта. Ніхто і ніколі з вандроўнікаў не парушае вяркамі ўстаноўленую традыцыю, не займае чужую блакітную магістраль.

Верасень — журавінавы парнас «бабінага лета», месяц адлёту птушак, утаймвальнік зеляніны, духмяных кветак і шчодрай цеплыні.

Ул. БУТАРАЎ.

Перад далёкай дарогай.

Фотазюд Ф. РЭЎДЗІНА.

СТАРОНКА КАМЕННАГА ЛЕТАПІСУ

У Мсціслаўлі некалькі старажытных будынкаў, сярод іх — былая Аляксандра-Неўская царква, ўзведзеная, паводле некаторых дадзеных, на сродкі праваслаўнага брацтва горада.

Гісторыя гэтага будынка — гэта гісторыя той барацьбы, якую вялі мсціслаўскія людзі за сваю нацыянальную незалежнасць, супраць гвалтоўнага акаталічвання, што неслі з сабою засілле магнатаў. Паводле падання, на месцы цяперашняга будынка царквы яшчэ ў пачатку шаснаццатага стагоддзя стаяў Афанасьеўскі храм. Але езуіты адабралі гэтае месца ў праваслаўнага брацтва, верх царквы быў зняты і перабудаваны, замест царквы ў 1727 годзе адкрыўся Бернардзінскі касцёл з каменным кляштарам. Аднак праз стагоддзе, у часе чарговага бунту гарадскога «чорнага» люду, будынак аказаўся папсаваным, і касцёл перастаў дзейнічаць. Пажар, які ўспыхнуў у Мсціслаўлі і знішчыў амаль палову горада, пашкодзіў старажытныя роспісы на сценах і багатую драўляную разьбу, якую пакінулі як памяць па сабе мсціслаўскія разьбяры, сценашпцы, срэбрачаканшчыкі, цесляры і ткачы. Суровыя выпрабаванні, якія выпалі на долю будынка, здолеў вытрымаць толькі камень. У 1859 годзе будынак зноў быў перабудаваны ў праваслаўны храм.

Знешні выгляд будынка, кампактнасць і нават некаторы аскетызм аздаблення сведчаць аб высокай культуры мсціслаў-

скага дойлідства. Своеасаблівае і выразнае пабудовы міжволі прымушаюць прыгадаць залатое правіла, якім здаўна кіраваліся будаўнікі на Беларусі: «Рубіць вышынёй, як мера і прыгажосць скажучь». У гэтым храме спалучалася ўсё лепшае, што было ва ўсходнеславянскім дойлідстве тых часоў.

Вельмі цікавы і інтэр'ер храма. Можна гадзінамі разглядаць лепку, разьбу па камені і дрэве. Вельмі ўдала тут скарыстана рознакаляровая «мураўлёная» кафля. Колішнія мсціслаўскія майстры-цанінікі славіліся далёка за межамі горада. Іх запрашалі нават у Маскву. У XVII стагоддзі мсціслаўскі майстар-цанінік Сцяпан Іваноў разам з копыльскім рамеснікам Ігнатам Максімавым аздабляў узорнай кафляй многія маскоўскія будынікі — царкву Грыгорыя Неаксарыйскага, Васкрасенскі храм Новаіерусалімскага манастыра на Істры, Пакроўскі сабор у Ізмайлаве. Працавалі ў Маскве і іншыя мсціслаўскія ўмельцы. У Перапісной кнізе Мяшчанскай слабады Масквы ўказана 13 рамесніцкіх двароў, гаспадары якіх былі выходцамі з Мсціслаўля.

А былі ж і такія, што не мелі свайго двара. І калі ўжо Мсціслаўлі даў столькі ўмельцаў Маскве, дык колькі ж іх было дома!

Э. ЯЛУГІН.

ЗАВЕШЧАНА Ў... 1891 ГОДЗЕ

Амерыканскі касманаўт Нейл Армстронг, ступаючы 21 ліпеня 1969 года на паверхню Месяца, нават не ўяўляў, што першы крок на гэтай планеце зробіў яго нашчадкамаў маімаці, завішчанаў у Францыі ў 1891 годзе.

Анна-Эмілія Гюзман, удава багатага прамыслоўца і вялікага аматара прыгожых раманаў французскага пісьменніка Жуль Верна, завяшчала ўсю сваю маімаць — 100 000 франкаў Акадэміі навук Францыі. Згодна з апошнім распараджэннем багатай удавы, гэтыя грошы акадэмія павіна перадаць «чалавеку, які калі-небудзь першым ступіць нагой на любое нябеснае цела, выключачы планету Марс». Мяркуюць, што набожная маіма Гюзман непрыязна адносілася да бога вайны і да ўсяго, звязанага з яго імем.

Прайшло нямногім больш паўстагоддзя, і фантастыка Жуль Верна стала рэальнасцю. За гэты ж час капіталістычную фінансавую сістэму не раз ахоплівалі цяжкія крызісы. Тое, што ў 1891 годзе складала багацце удавы прамыслоўца, у сучасны момант, улічваючы ўсе дэвальвацыі, роўна ўсяго 981 франку. Французская газета «Фігаро» заўважыла па гэтым пытанні, што Н. Армстронг на такую суму можа купіць сабе ў лепшым выпадку толькі «добрае зямляе паліто».

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ.

НАШ АДРАС:
МІНСК, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 77.
ТЭЛЕФОНЫ: 6-19-31,
6-97-92, 6-18-88, 3-15-15.